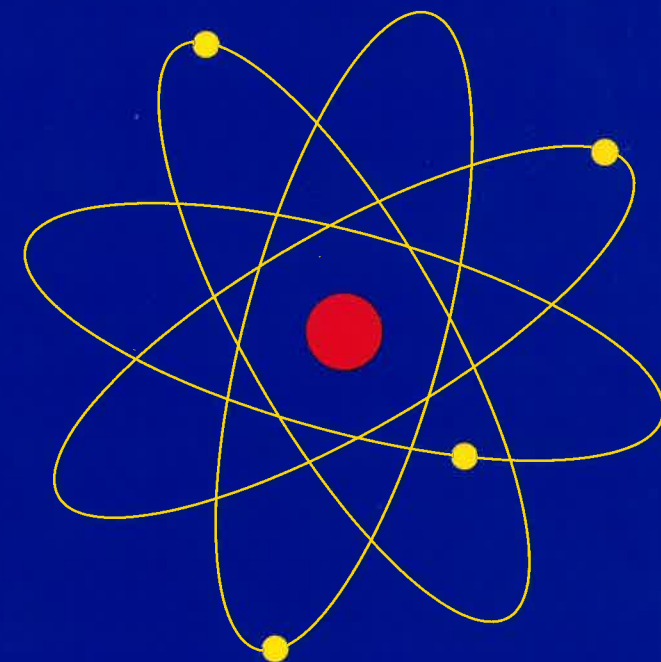

ISSN 0867-4752

4 (44)/2000

*BEZPIECZEŃSTWO
JĄDROWE
i
OCHRONA
RADIOLOGICZNA*

PAŃSTWOWA AGENCJA ATOMISTYKI

25

BEZPIECZEŃSTWO JĄDROWE i OCHRONA RADIOLOGICZNA

BIULETYN INFORMACYJNY PAŃSTWOWEJ AGENCJI ATOMISTYKI

Nr 4(44)/2000
Warszawa

SPIS TREŚCI

Ustawa - Prawo atomowe z dnia 29 listopada 2000 r.	3
<i>Magdalena Akonom</i> Komentarz do ustawy - Prawo atomowe	38
<i>Tadeusz Musiałowicz</i> Narażenie na promieniowanie naturalne w Dyrektywie Unii Europejskiej oraz w polskim Prawie atomowym	42

Wydawca
PAŃSTWOWA AGENCJA ATOMISTYKI

Redakcja: 00-921 Warszawa, ul. Krucza 36
tel.: 695 98 22, 629 85 93
fax: 695 98 15
e-mail: tbia@paa.gov.pl

Przewodniczący Rady Programowej
Witold ŁADA

Redaktor naczelny
Tadeusz BIAŁKOWSKI

Wydanie publikacji dofinansowane przez Komitet Badań Naukowych

ISSN 0867-4752

Druk

 Drukarnia Piotra Włodarskiego
02-646 Warszawa, ul. Ksawerów 21, tel.: 853-50-98

Szanowni Państwo,

Prezentujemy Państwu nową ustawę – Prawo atomowe – podstawowy akt prawny w naszym kraju, obejmujący całokształt zagadnień związanych z bezpieczeństwem jądrowym i ochroną radiologiczną, a w szczególności z: obiektami jądrowymi i ich bezpieczeństwem, produkcją i eksploatacją urządzeń techniki jądrowej, stosowaniem materiałów jądrowych i źródeł promieniowania jonizującego oraz gospodarką odpadami promieniotwórczymi i wypalonym paliwem jądrowym. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1.01.2002 roku, z niewielkimi wyjątkami (dotyczy to działalności Prezesa PAA oraz spraw związanych z wymogiem akredytacji – art. 139), które wchodzi w życie po upływie 14 dni od jej publikacji w Dzienniku Ustaw, co nastąpi prawdopodobnie w lutym 2001 roku.

Akty wykonawcze do ustawy – Prawo atomowe powstaną głównie do końca 2001 roku, choć nowelizacja niektórych z nich – także w przyszłym roku. Będziemy je publikowali w naszym Biuletynie.

Po tekście ustawy zamieszczamy "Komentarz do ustawy – Prawo atomowe", którego autorką jest Pani Magdalena Akonom. Uzasadnia on powstanie nowej ustawy oraz daje porównanie zawartości tekstów ustaw, "starej" i nowej.

Artykuł Pana Tadeusza Musiałowicza pt. "Narażenie na promieniowanie naturalne w Dyrektywie Unii Europejskiej oraz w polskim Prawie atomowym..." przybliży interpretację niektórych zapisów i proponuje wprowadzenie niewielkich zmian w przepisach obowiązujących w górnictwie.

Mamy nadzieję, że publikacja nowego Prawa atomowego oraz dwu artykułów będzie przydatna zarówno dla osób, jak i instytucji związanych z szeroko rozumianą działalnością w zakresie atomistyki.

Redakcja Biuletynu

USTAWA Z DNIA 29 LISTOPADA 2000 R. PRAWO ATOMOWE (Dz. U. Nr 3 poz. 18 z 2001 r.)

ROZDZIAŁ 1

PRZEPISY OGÓLNE

ART. 1.

1. Ustawa określa:
 - 1) działalność w zakresie pokojowego wykorzystywania energii atomowej związanej z rzeczywistym i potencjalnym narażeniem na promieniowanie jonizujące od sztucznych źródeł promieniotwórczych, materiałów jądrowych, urządzeń wytwarzających promieniowanie jonizujące, odpadów promieniotwórczych i wypalonego paliwa jądrowego,
 - 2) obowiązki kierownika jednostki organizacyjnej wykonującej tę działalność,
 - 3) organy właściwe w sprawach bezpieczeństwa jądrowego i ochrony radiologicznej,
 - 4) zasady odpowiedzialności cywilnej za szkody jądrowe.
2. Ustawa określa także kary pieniężne za naruszenie przepisów dotyczących bezpieczeństwa jądrowego i ochrony radiologicznej oraz tryb ich nakładania.
3. Ustawę stosuje się również do działalności wykonywanej w warunkach zwiększonego, w wyniku działania człowieka, narażenia na naturalne promieniowanie jonizujące.
4. Ustawa ponadto określa zasady monitorowania skażeń promieniotwórczych oraz reguluje działania podejmowane w przypadku zdarzeń radiacyjnych, jak również w przypadku długotrwałego narażenia w następstwie zdarzenia radiacyjnego lub dawnej działalności.

ART. 2.

Wykonywanie działalności, o której mowa w art. 1 ust. 1 pkt 1 i ust. 3, jest dopuszczalne po zastosowaniu określonych w przepisach środ-

ków dla zapewnienia bezpieczeństwa oraz ochrony życia i zdrowia ludzi, jak również bezpieczeństwa mienia i ochrony środowiska.

ART. 3.

Użyte w ustawie określenia oznaczają:

- 1) bezpieczeństwo jądrowe – stan osiągnięty przez całokształt przedsięwzięć organizacyjnych i technicznych podejmowanych w celu zapobiegania zdarzeniom radiacyjnym, związanych z działalnością z materiałami jądrowymi, oraz ograniczania ich skutków,
- 2) dawka graniczna – wartość dawki promieniowania jonizującego, wyrażoną jako dawka skuteczna lub równoważna, dla określonych grup osób, pochodząca od kontrolowanej działalności zawodowej, której poza przypadkami przewidzianymi w ustawie nie wolno przekroczyć,
- 3) dawka pochłonięta – energię promieniowania jonizującego pochłoniętą przez jednostkową masę materii, uśrednioną w tkance lub narządzie,
- 4) dawka równoważna – dawkę pochłoniętą w tkance lub narządzie, wyznaczoną z uwzględnieniem rodzaju i energii promieniowania jonizującego,
- 5) dawka skuteczna (efektywna) – sumę dawek równoważnych pochodzących od zewnętrznego i wewnętrznego narażenia, wyznaczoną z uwzględnieniem odpowiednich współczynników wagowych narządów lub tkanek, obrazującą narażenie całego ciała,
- 6) działania interwencyjne – działania, które zapobiegają narażeniu lub zmniejszają narażenie ludzi w wyniku zdarzenia radiacyjnego, określone w art. 90,
- 7) jednostka organizacyjna – każdy podmiot wykonujący działalność związaną z narażeniem,

- 8) likwidacja obiektu jądrowego – doprowadzenie obiektu lub urządzenia do stanu nie wymagającego ograniczeń z punktu widzenia bezpieczeństwa jądrowego i ochrony radiologicznej w wykonywaniu dowolnej działalności,
- 9) likwidacja składowiska odpadów promieniotwórczych lub składowiska wypalonego paliwa jądrowego – doprowadzenie terenu, na którym znajduje się składowisko odpadów promieniotwórczych lub składowisko wypalonego paliwa jądrowego, do stanu nie wymagającego ograniczeń z punktu widzenia bezpieczeństwa jądrowego i ochrony radiologicznej w wykonywaniu dowolnej działalności,
- 10) limit użytkowy dawki – ograniczenie przewidywanych dawek indywidualnych, które mogą pochodzić od określonego źródła promieniowania jonizującego, uwzględniane podczas planowania ochrony radiologicznej w celach związanych z optymalizacją,
- 11) materiał jądrowy – materiał zawierający izotopy (nuklidy) rozszczepialne, a w szczególności izotopy uranu, plutonu lub toru w ilości, która nie może być pominięta z punktu widzenia ewidencji materiałów jądrowych, w tym paliwo jądrowe,
- 12) narażenie – proces, w którym organizm ludzki podlega działaniu promieniowania jonizującego,
- 13) obiekt jądrowy – obiekt lub urządzenie przeznaczone do wytwarzania, stosowania, przetwarzania, przechowywania i składowania materiału jądrowego w ilości umożliwiającej zrealizowanie samopodtrzymującej się reakcji łańcuchowej rozszczepienia jądrowego,
- 14) ochrona fizyczna – całokształt przedsięwzięć organizacyjnych i technicznych mających na celu skuteczne zabezpieczenie obiektów i materiałów jądrowych przed kradzieżą lub aktami terroru, dywersji i sabotażu,
- 15) ochrona radiologiczna – zapobieganie narażeniu ludzi i skażeniu środowiska, a w przypadku braku możliwości zapobieżenia takim sytuacjom, ograniczenie ich

- skutków do poziomu tak niskiego, jak tylko jest to rozsądnie osiągalne, przy uwzględnieniu czynników ekonomicznych, społecznych i zdrowotnych,
- 16) odpady promieniotwórcze – odpady stałe, ciekłe lub gazowe, zawierające substancje promieniotwórcze lub skażone tymi substancjami, zakwalifikowane do kategorii odpadów wymienionych w art. 47,
- 17) postępowanie z odpadami promieniotwórczymi – wszelkie działania, włącznie z likwidacją obiektu, związane z przetwarzaniem, przemieszczaniem, przechowywaniem lub składowaniem odpadów promieniotwórczych,
- 18) postępowanie z wypalonym paliwem jądrowym – wszelkie działania włącznie z likwidacją obiektu, związane z przerobem, przemieszczaniem, przechowywaniem lub składowaniem wypalonego paliwa jądrowego,
- 19) poziom interwencyjny – liczbowa wartość dawki skutecznej lub równoważnej albo poziom zawartości izotopów promieniotwórczych w żywności, wodzie pitnej i paszach, których możliwość przekroczenia oznacza konieczność rozważenia podjęcia określonych działań interwencyjnych,
- 20) program zapewnienia jakości – system działań gwarantujący spełnienie określonych wymagań ochrony radiologicznej i bezpieczeństwa jądrowego,
- 21) promieniowanie jonizujące – promieniowanie składające się z cząstek bezpośrednio lub pośrednio jonizujących albo z obu rodzajów tych cząstek lub fal elektromagnetycznych o długości mniejszej niż 100 nm (nanometrów),
- 22) promieniowanie naturalne – promieniowanie jonizujące emitowane ze źródeł pochodzenia naturalnego ziemskiego i kosmicznego,
- 23) przechowalnik wypalonego paliwa jądrowego – obiekt jądrowy przeznaczony do bezpiecznego, stabilnego i chronionego przechowywania wypalonego paliwa jądrowego po jego wyładowaniu z reaktora lub basenu przy reaktorze, a przed przekazaniem do przerobu lub składowania w charakterze odpadu promieniotwórczego,

- 24) przechowywanie odpadów promieniotwórczych lub wypalonego paliwa jądrowego – magazynowanie odpadów promieniotwórczych lub wypalonego paliwa jądrowego z zamiarem ponownego ich wydobycia w celu przetworzenia lub przerobu albo składowania,
- 25) przerób wypalonego paliwa jądrowego – proces lub działanie zmierzające do wydobycia części lub wszystkich izotopów promieniotwórczych z wypalonego paliwa jądrowego w celu ich dalszego wykorzystania,
- 26) przetwarzanie odpadów promieniotwórczych – proces lub działanie zmierzające do minimalizacji objętości odpadów, segregację odpadów według kategorii oraz przygotowanie ich do transportu,
- 27) składowanie odpadów promieniotwórczych lub wypalonego paliwa jądrowego – złożenie odpadów promieniotwórczych lub wypalonego paliwa jądrowego w obiekcie do tego przeznaczonym bez zamiaru ponownego ich wydobycia,
- 28) substancja promieniotwórcza – substancję zawierającą jeden lub więcej izotopów promieniotwórczych o takiej aktywności lub stężeniu promieniotwórczym, które nie mogą być pominięte z punktu widzenia ochrony radiologicznej,
- 29) wypalone paliwo jądrowe – paliwo jądrowe, które zostało napromieniowane w rdzeniu reaktora oraz na stałe usunięte z rdzenia,
- 30) zagrożenie (narażenie potencjalne) – narażenie, które może nastąpić, przy czym prawdopodobieństwo jego wystąpienia i wielkość mogą być zawczasu oszacowane,
- 31) zamknięcie składowiska odpadów promieniotwórczych lub składowiska wypalonego paliwa jądrowego – zaprzestanie dostarczania odpadów promieniotwórczych lub wypalonego paliwa jądrowego do składowiska, na podstawie decyzji właściwego organu, oraz wykonanie wszelkich prac koniecznych dla zapewnienia bezpieczeństwa składowiska,
- 32) zdarzenie radiacyjne – sytuację związaną z zagrożeniem, wymagającą podjęcia pil-

- nych działań w celu ochrony pracowników lub ludności,
- 33) źródło promieniotwórcze – substancję promieniotwórczą przygotowaną do wykorzystania jej promieniowania jonizującego,
- 34) źródło promieniowania jonizującego – źródło promieniotwórcze, urządzenie zawierające takie źródło, urządzenie wytwarzające promieniowanie jonizujące lub urządzenie emitujące substancje promieniotwórcze.

ROZDZIAŁ 2

ZEZWOLENIA W ZAKRESIE BEZPIECZEŃSTWA JĄDROWEGO I OCHRONY RADIOLOGICZNEJ

ART. 4.

1. Wykonywanie działalności związanej z narażeniem, polegającej na:
 - 1) wytwarzaniu, przetwarzaniu, przechowywaniu, składowaniu, transporcie lub stosowaniu materiałów jądrowych, źródeł i odpadów promieniotwórczych oraz wypalonego paliwa jądrowego i obrocie nimi,
 - 2) budowie, rozruchu, próbnej i stałej eksploatacji oraz likwidacji obiektów jądrowych,
 - 3) budowie, eksploatacji, zamknięciu i likwidacji składowisk odpadów promieniotwórczych i składowisk wypalonego paliwa jądrowego oraz budowie i eksploatacji przechowalników wypalonego paliwa jądrowego,
 - 4) produkowaniu, instalowaniu, stosowaniu i obsłudze urządzeń zawierających źródła promieniotwórcze oraz obrocie tymi urządzeniami,
 - 5) produkowaniu, nabywaniu, uruchamianiu i stosowaniu urządzeń wytwarzających promieniowanie jonizujące,
 - 6) uruchamianiu laboratoriów i pracowni, w których mają być stosowane źródła promieniowania jonizującego, w tym pracowni rentgenowskich,

- 7) zamierzonym dodawaniu substancji promieniotwórczych w procesie produkcyjnym wyrobów powszechnego użytku i artykułów medycznych oraz obrocie tymi wyrobami i artykułami,
 - 8) zamierzonym podawaniu substancji promieniotwórczych ludziom i zwierzętom w celu medycznej lub weterynaryjnej diagnostyki, leczenia lub badań naukowych – wymaga zezwolenia albo zgłoszenia w zakresie bezpieczeństwa jądrowego i ochrony radiologicznej, z zastrzeżeniem art. 6 pkt 1.
2. Działalność polegająca na dodawaniu substancji promieniotwórczych do żywności, zabawek, osobistych ozdób lub kosmetyków, jak również przywóz na polski obszar celny i wywóz z polskiego obszaru celnego takich wyrobów są zabronione.

ART. 5.

1. Złożenia wniosku o wydanie zezwolenia na wykonywanie działalności określonej w art. 4 ust. 1 albo zgłoszenia wykonywania tej działalności dokonuje kierownik jednostki organizacyjnej.
2. Prezes Państwowej Agencji Atomistyki, zwany dalej "Prezesem Agencji", wydaje zezwolenia i przyjmuje zgłoszenia, z zastrzeżeniem ust. 3.
3. Zezwolenie na produkowanie, nabywanie, uruchamianie i stosowanie aparatów rentgenowskich o energii promieniowania do 300 keV (kiloelektronowoltów) w celach medycznych wydaje wojewódzki inspektor sanitarny, a dla jednostek organizacyjnych podległych lub podporządkowanych Ministrowi Obrony Narodowej lub nadzorowanych przez niego albo dla których jest on organem założycielskim – wojskowy inspektor sanitarny.
4. Organy, o których mowa w ust. 2 i 3, prowadzą rejestr jednostek organizacyjnych, których działalność wymaga co najmniej zgłoszenia.
5. W decyzji o cofnięciu zezwolenia należy określić sposób zabezpieczenia posiadanych przez jednostkę organizacyjną materiałów jądrowych, źródeł promieniowania jonizujące-

go, odpadów promieniotwórczych lub wypalonego paliwa jądrowego.

6. W sprawach nieuregulowanych dotyczących zezwoleń stosuje się przepisy ustawy z dnia 19 listopada 1999 r. – Prawo działalności gospodarczej (Dz. U. z 1999 r. Nr 101, poz. 1178 oraz z 2000 r. Nr 86, poz. 958).
7. Wykorzystywanie odpadów przemysłowych zawierających naturalne izotopy promieniotwórcze w celach gospodarczych następuje na zasadach określonych w przepisach o ochronie środowiska.

ART. 6.

Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) przypadki, w których wykonywanie działalności określonej w art. 4 ust. 1 nie podlega obowiązkowi uzyskania zezwolenia albo zgłoszenia, oraz przypadki, w których działalność może być wykonywana na podstawie zgłoszenia, ustalając graniczne wartości aktywności całkowitej i stężenia promieniotwórczego izotopów promieniotwórczych jako kryteria zwolnienia z obowiązku uzyskania zezwolenia albo zgłoszenia,
- 2) dokumenty wymagane przy składaniu wniosku o wydanie zezwolenia na wykonywanie działalności określonej w art. 4 ust. 1 albo przy zgłoszeniu wykonywania tej działalności, konieczne dla potwierdzenia przez wnioskodawcę spełnienia warunków bezpieczeństwa jądrowego i ochrony radiologicznej, z uwzględnieniem specyfiki poszczególnych rodzajów wykonywanej działalności, a także czynności organu wydającego zezwolenie albo przyjmującego zgłoszenie w przypadku, gdy treść dokumentów jest niewystarczająca dla wykazania, że warunki te zostały spełnione,
- 3) wymagania dotyczące zawartości naturalnych izotopów promieniotwórczych w surowcach i materiałach stosowanych w budynkach przeznaczonych na pobyt ludzi i inwentarza żywego, a także w odpadach przemysłowych stosowanych w budownictwie oraz kontroli zawartości tych izotopów.

ROZDZIAŁ 3

BEZPIECZEŃSTWO JĄDROWE I OCHRONA RADIOLOGICZNA ORAZ OCHRONA ZDROWIA PRACOWNIKÓW

ART. 7.

1. Za przestrzeganie wymagań bezpieczeństwa jądrowego i ochrony radiologicznej odpowiedzialny jest kierownik jednostki organizacyjnej wykonującej działalność związaną z narażeniem.
2. W jednostce organizacyjnej wykonującej działalność wymagającą zezwolenia istnieje obowiązek opracowania i wdrożenia programu zapewnienia jakości.
3. W jednostce organizacyjnej wykonującej działalność wymagającą zezwolenia wewnętrzny nadzór nad przestrzeganiem wymagań bezpieczeństwa jądrowego i ochrony radiologicznej sprawuje osoba, która posiada uprawnienia inspektora ochrony radiologicznej.
4. Z wnioskiem o nadanie uprawnień inspektora ochrony radiologicznej może wystąpić zainteresowana osoba lub kierownik jednostki organizacyjnej.
5. Uprawnienia inspektora ochrony radiologicznej nadaje się osobie, która:
 - 1) posiada pełną zdolność do czynności prawnych,
 - 2) posiada co najmniej średnie wykształcenie,
 - 3) zdała egzamin z zakresu szkolenia określonego w przepisach wydanych na podstawie art. 12 ust. 2,
 - 4) posiada orzeczenie lekarskie o braku przeciwwskazań do pracy w warunkach narażenia.
6. Uprawnienia inspektora ochrony radiologicznej nadaje Prezes Agencji, z zastrzeżeniem ust. 7.
7. Minister właściwy do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia, organ właściwy do nadawania uprawnień inspektora ochrony radiologicznej w pracowniach rentgenowskich

stosujących aparaty rentgenowskie o energii promieniowania do 300 keV w celach medycznych.

8. Koszty uzyskania uprawnień ponosi występujący z wnioskiem o nadanie uprawnień.

ART. 8.

1. Kierownik jednostki organizacyjnej przed podjęciem działalności sporządza uzasadnienie, które powinno wykazać, że spodziewane w wyniku wykonywania tej działalności korzyści naukowe, ekonomiczne, społeczne i inne będą większe niż możliwe, powodowane przez tę działalność, szkody dla zdrowia człowieka i stanu środowiska.
2. W przypadku zaistnienia nowych istotnych okoliczności dotyczących skutków wykonywanej działalności kierownik jednostki organizacyjnej jest obowiązany dokonać weryfikacji uzasadnienia, uwzględniając te same czynniki, których uwzględnienie jest wymagane przy sporządzeniu uzasadnienia.

ART. 9.

1. Kierownik jednostki organizacyjnej zapewnia wykonywanie działalności zgodnie z zasadą optymalizacji, wymagającą, aby – przy rozsądnym uwzględnieniu czynników ekonomicznych i społecznych – liczba osób narażonych była jak najmniejsza, a otrzymywane przez te osoby dawki promieniowania były możliwie małe, z zastrzeżeniem art. 15 ust. 3.
2. Jeżeli limity użytkowe dawek zostaną ustalone w zezwoleniu, to możliwość ich przekroczenia podlega zgłoszeniu przez kierownika jednostki organizacyjnej organowi, który wydał zezwolenie.

ART. 10.

1. Pracownik może być zatrudniony w warunkach narażenia po orzeczeniu braku przeciwwskazań do takiego zatrudnienia wydanym przez lekarza posiadającego odpowiednie kwalifikacje, zwanego dalej "uprawnionym lekarzem".

2. Kwalifikacje uprawnionego lekarza, tryb wydawania i przechowywania orzeczeń oraz rodzaje i częstotliwość badań stanu zdrowia pracowników zatrudnionych w warunkach narażenia określają przepisy prawa pracy, chyba że ustawa stanowi inaczej.

ART. 11.

1. Do pracy przy materiale jądrowym, źródle promieniowania jonizującego, odpadach promieniotwórczych lub wypalonym paliwie jądrowym można dopuścić pracownika, który posiada odpowiednią do stanowiska pracy znajomość przepisów z zakresu bezpieczeństwa jądrowego i ochrony radiologicznej oraz niezbędne umiejętności.
2. Kierownik jednostki organizacyjnej obowiązany jest zapewnić prowadzenie wstępnych i okresowych szkoleń pracowników, praktykantów, studentów w zakresie bezpieczeństwa jądrowego i ochrony radiologicznej, zgodnie z opracowanym przez siebie programem. Szkoleniem objęci są również pracownicy uczestniczący w transporcie materiałów jądrowych, źródeł promieniotwórczych, odpadów promieniotwórczych i wypalonego paliwa jądrowego.
3. Programy szkoleń uwzględniające informacje dotyczące ochrony zdrowia, opracowane przez kierownika jednostki organizacyjnej działającej na podstawie zezwolenia, podlegają zatwierdzeniu przez organ, który wydał zezwolenie.

ART. 12.

1. W jednostce organizacyjnej na stanowisku mającym istotne znaczenie dla zapewnienia bezpieczeństwa jądrowego i ochrony radiologicznej może być zatrudniona wyłącznie osoba posiadająca uprawnienia nadane przez Prezesa Agencji.
2. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, rodzaje stanowisk, o których mowa w ust. 1, szczegółowe warunki i tryb nadawania przez Prezesa Agencji uprawnień inspektora ochrony radiologicznej oraz uprawnień dla osób, które mogą być zatrudnione na sta-

nowiskach określonych w ust. 1, wymagany zakres szkolenia, warunki, jakie muszą spełniać jednostki przeprowadzające szkolenie, uwzględniając program i formy organizowania szkoleń, wzór zaświadczenia o uzyskaniu uprawnienia oraz ramowy zakres obowiązków i uprawnień inspektora ochrony radiologicznej.

3. Minister właściwy do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe warunki i tryb nadawania uprawnień inspektora ochrony radiologicznej w pracowniach rentgenowskich stosujących aparaty rentgenowskie o energii promieniowania do 300 keV w celach medycznych, uwzględniając w szczególności wzory zaświadczeń o uzyskaniu odpowiednich kwalifikacji, sposób przeprowadzania egzaminów i powoływania komisji egzaminacyjnych oraz szczegółowe programy szkoleń.

ART. 13.

1. Dawki graniczne obejmują sumę dawek pochodzących od narażenia zewnętrznego i wewnętrznego.
2. Dawki graniczne nie obejmują narażenia na promieniowanie naturalne, jeżeli narażenie to nie zostało zwiększone w wyniku działalności człowieka, w szczególności nie obejmują narażenia pochodzącego od radonu w budynkach mieszkalnych, od naturalnych nuklidów promieniotwórczych wchodzących w skład ciała ludzkiego, od promieniowania kosmicznego na poziomie ziemi, jak również narażenia nad powierzchnią ziemi od nuklidów promieniotwórczych znajdujących się w nienaruszonej skorupie ziemskiej.

ART. 14.

1. Suma dawek promieniowania jonizującego dla pracowników oraz ogółu ludności, pochodzących od wszystkich rodzajów wykonywanej działalności łącznie, nie może, z zastrzeżeniem art. 19 ust. 1 i art. 20 ust. 2 i 3, przekraczać dawek granicznych określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 25 pkt 1.

2. Dawek granicznych nie stosuje się do osób poddawanych działaniu promieniowania jonizującego w celach medycznych.

ART. 15.

1. Stosowanie promieniowania jonizującego w celach medycznych obejmuje:
 - 1) ekspozycję pacjentów wynikającą z badań lekarskich i leczenia, w tym również z badań wstępnych i okresowych,
 - 2) ekspozycję osób poddawanych przesiewowym badaniom radiologicznym,
 - 3) ekspozycję zdrowych osób lub pacjentów uczestniczących w eksperymentach medycznych,
 - 4) ekspozycję osób w trakcie badań w celach prawno-medycznych,
 - 5) ekspozycję osób, które świadomie i z własnej woli udzielają pomocy pacjentom i opiekują się nimi.
2. Skierowanie na badanie lub zabieg z zastosowaniem promieniowania jonizującego powinno być oparte na przekonaniu lekarza kierującego, że wykonanie tego badania lub zabiegu dostarczy informacji, które przyczynią się do prawidłowego rozpoznania lub wykluczenia choroby, określenia jej przebiegu, niezbędnej oceny skuteczności leczenia, i że korzyści z tego tytułu będą przewyższyły możliwe ujemne następstwa dla zdrowia z powodu narażenia na promieniowanie jonizujące.
3. Minister właściwy do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia, warunki bezpiecznego stosowania promieniowania, o którym mowa w ust. 1, oraz sposób wykonywania kontroli wewnętrznej nad przestrzeganiem tych warunków, uwzględniając w szczególności zasadę optymalizacji, limity użytkowe dawek dla osób, o których mowa w ust. 1 pkt 5, szczególne zasady dotyczące ekspozycji na promieniowanie w związku z badaniami i zabiegami przeprowadzanymi na dzieciach, kobietach w ciąży i kobietach karmiących piersią, a także zapobieganie nieszczęśliwym wypadkom oraz wymagania dotyczące systemu zapewnienia i kontroli jakości w rentgenodiagnostyce, medycynie nuklearnej i radioterapii.

ART. 16.

1. W sytuacji narażenia na skutek przypadku ocenie podlegają dawki promieniowania jonizującego otrzymane przez narażoną osobę. Narażenie to nie dotyczy sytuacji, o której mowa w art. 20 ust. 1.
2. Oceny narażenia, o którym mowa w ust. 1, dokonuje kierownik jednostki organizacyjnej, na terenie której nastąpiło narażenie, albo Prezes Agencji, jeżeli ustalenie takiej jednostki nie jest możliwe.

ART. 17.

1. W celu dostosowania sposobu oceny zagrożenia pracowników w jednostkach organizacyjnych do jego spodziewanego poziomu, w zależności od wielkości zagrożenia, wprowadza się dwie kategorie pracowników:
 - 1) kategorię A obejmującą pracowników, którzy mogą być narażeni na dawkę skuteczną przekraczającą 6 mSv (milisiwertów) w ciągu roku lub na dawkę równoważną przekraczającą jedną trzecią wartości dawek granicznych dla soczewek oczu, skóry i kończyn określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 25 pkt 1,
 - 2) kategorię B obejmującą pracowników, którzy mogą być narażeni na dawkę skuteczną przekraczającą 1 mSv w ciągu roku lub na dawkę równoważną równą jednej dwudziestej wartości dawek granicznych dla soczewek oczu, skóry i kończyn określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 25 pkt 1 i którzy nie zostali zaliczeni do kategorii A.
2. Ocena narażenia pracowników prowadzona jest na podstawie kontrolnych pomiarów dawek indywidualnych lub pomiarów dozymetrycznych w środowisku pracy.
3. Pracownicy kategorii A podlegają ocenie narażenia prowadzonej na podstawie systematycznych pomiarów dawek indywidualnych, a jeżeli mogą być narażeni na skażenie wewnętrzne mające wpływ na poziom dawki skutecznej dla tej kategorii pracowników, podlegają również pomiarom skażeń wewnętrznych.

4. Pracownicy kategorii B podlegają ocenie narażenia prowadzonej na podstawie pomiarów dozymetrycznych w środowisku pracy w sposób pozwalający stwierdzić prawidłowość zaliczenia pracowników do tej kategorii. Zezwolenie może zawierać warunek prowadzenia oceny narażenia pracowników kategorii B wykonujących prace określone w tym zezwoleniu na podstawie pomiarów dawek indywidualnych.
5. W przypadku gdy pomiar dawki indywidualnej jest niemożliwy lub niewystarczający, ocena dawki indywidualnej otrzymanej przez pracownika kategorii A może być dokonana na podstawie wyników pomiarów dawek indywidualnych przeprowadzonych dla innych narażonych pracowników tej kategorii albo na podstawie wyników pomiarów dozymetrycznych w środowisku pracy.
6. Zaliczenia pracowników zatrudnionych w warunkach narażenia do kategorii A lub B dokonuje kierownik jednostki organizacyjnej, w zależności od przewidywanego poziomu narażenia tych pracowników.
7. Ze względu na zdolność do wykonywania pracy w grupie pracowników kategorii A ustala się następującą klasyfikację medyczną: zdolny, zdolny pod pewnymi warunkami, niezdolny.
8. Pracownik nie może być zatrudniony na określonym stanowisku w kategorii A jeżeli uprawniony lekarz wydał orzeczenie, że jest on niezdolny do wykonywania takiej pracy.

ART. 18.

1. W celu dostosowania działań i środków ochrony radiologicznej pracowników do wielkości i rodzajów zagrożeń wprowadza się podział lokalizacji miejsc pracy na:
 - 1) tereny kontrolowane, na których istnieje możliwość otrzymania dawek określonych dla pracowników kategorii A lub możliwość rozprzestrzeniania się skażeń promieniotwórczych,
 - 2) tereny nadzorowane, na których istnieje możliwość otrzymania dawek określonych dla pracowników kategorii B i które nie zostały zaliczone do terenów kontrolowanych.

2. Za spełnienie wymagań określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 25 pkt 2 dla terenów kontrolowanych i nadzorowanych odpowiedzialny jest kierownik jednostki organizacyjnej.

ART. 19.

1. W szczególnych przypadkach, z wyłączeniem zdarzeń radiacyjnych, pracownicy kategorii A, za ich zgodą i za zgodą Prezesa Agencji, mogą otrzymać dawki przekraczające wartości dawek granicznych, jeżeli jest to konieczne dla wykonania określonego zadania.
2. Niedopuszczalne jest narażenie, o którym mowa w ust. 1, praktykantów, studentów, kobiet w ciąży oraz kobiet karmiących piersią, jeżeli w wyniku narażenia jest prawdopodobne powstanie skażeń promieniotwórczych ciała.
3. Kierownik jednostki organizacyjnej obowiązany jest uzasadnić konieczność narażenia, o którym mowa w ust. 1, i z wyprzedzeniem szczegółowo omówić związane z tym kwestie z zainteresowanymi pracownikami-ochotnikami lub ich przedstawicielami oraz z uprawnionym lekarzem i inspektorem ochrony radiologicznej.
4. Postępowanie w sprawach, o których mowa w ust. 1 i 3, wymaga udokumentowania w formie pisemnej.
5. Otrzymane przez pracownika dawki, o których mowa w ust. 1, są oddzielnie rejestrowane w dokumentacji określonej w art. 30 ust. 3. Otrzymanie tych dawek nie może powodować odsunięcia pracownika od normalnych zajęć lub przesunięcia go na inne stanowisko bez jego zgody, z zastrzeżeniem art. 31 ust. 2 i 3.

ART. 20.

1. Osoba uczestnicząca w usuwaniu skutków zdarzenia radiacyjnego oraz w działaniach interwencyjnych (narażenie wyjątkowe) nie może otrzymać w czasie trwania tych działań dawki przekraczającej wartość rocznej skutecznej dawki granicznej dla pracowników, z zastrzeżeniem ust. 2 i 3.

2. Osoba uczestnicząca w działaniach mających na celu:
 - 1) zapobieżenie poważnej utracie zdrowia,
 - 2) uniknięcie dużego napromieniowania znacznej liczby osób,
 - 3) zapobieżenie katastrofie na większą skalę – nie może otrzymać dawki skutecznej przekraczającej wartość 100 mSv.
3. Osoba uczestnicząca w ratowaniu życia ludzkiego nie może otrzymać dawki skutecznej przekraczającej wartość 500 mSv.
4. Osobami podejmującymi działania, o których mowa w ust. 2 i 3, mogą być wyłącznie ochotnicy, którzy przed podjęciem tych działań zostali poinformowani o związanym z ich działaniem ryzyku dla zdrowia, a następnie dobrowolnie podjęli decyzję o udziale w działaniach. Rezygnacja z udziału w działaniach nie może stanowić podstawy do rozwiązania stosunku pracy.
5. Podczas działań, o których mowa w ust. 1-3, podejmuje się wszelkie środki w celu zapewnienia odpowiedniej ochrony osób biorących udział w działaniach oraz dokonania oceny i udokumentowania dawek otrzymywanych przez te osoby. Po zakończeniu działań osoby te są informowane o otrzymanych dawkach i wynikającym z tego ryzyku dla zdrowia.
6. Osoby, które otrzymały dawki określone w ust. 1 i 2, nie mogą być odsunięte od dalszej pracy zawodowej w warunkach narażenia bez ich zgody, z zastrzeżeniem art. 31 ust. 2 i 3.
7. Osobę, która otrzymała dawkę określoną w ust. 3, kierownik jednostki organizacyjnej jest obowiązany skierować na badania lekarskie. Art. 31 ust. 2 i 3 stosuje się odpowiednio.

ART. 21.

1. Kierownik jednostki organizacyjnej obowiązany jest prowadzić rejestr dawek indywidualnych otrzymywanych przez pracowników zaliczonych do kategorii A na podstawie wyników pomiarów i ocen, o których mowa w ust. 2.
2. Pomiar dawek indywidualnych oraz oceny dawek od narażenia wewnętrznego są doko-

- nywane przez podmioty posiadające akredytację otrzymaną na podstawie odrębnych przepisów.
3. Centralny rejestr dawek, o których mowa w ust. 1, prowadzi Prezes Agencji na podstawie wyników pomiarów i ocen, o których mowa w ust. 2, otrzymywanych od kierownika jednostki organizacyjnej.

ART. 22.

Przed zatrudnieniem pracownika w warunkach narażenia kierownik jednostki organizacyjnej jest obowiązany uzyskać z centralnego rejestru dawek informację o dawkach dotychczas otrzymanych przez tego pracownika.

ART. 23.

1. Działalność zawodowa związana z występowaniem promieniowania naturalnego prowadzącego do wzrostu narażenia pracowników lub ludności, istotnego z punktu widzenia ochrony radiologicznej, wymaga oceny tego narażenia.
2. Ocena narażenia dokonywana jest na podstawie pomiarów dozymetrycznych w środowisku pracy.
3. Do działalności, o której mowa w ust. 1, zalicza się w szczególności działalność związaną z wykonywaniem prac:
 - 1) w kopalniach, jaskiniach i innych miejscach pod powierzchnią ziemi,
 - 2) w lotnictwie, z wyłączeniem prac wykonywanych przez personel naziemny.
4. Kierownik jednostki organizacyjnej określa sposób dokonywania oceny narażenia i tryb postępowania mającego na celu zmniejszenie tego narażenia, uwzględniając przepisy wydane na podstawie art. 25 pkt 1 i specyfikę pracy osoby narażonej.

ART. 24.

Narażenie ogółu ludności w wyniku stosowania promieniowania jonizującego podlega regularnej ocenie dokonywanej przez Prezesa Agencji i jest przedstawiane w sprawozdaniu, o którym mowa w art. 110 pkt 13.

ART. 25.

Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) dawki graniczne promieniowania jonizującego i wskaźniki pozwalające na wyznaczenie tych dawek stosowane przy ocenie narażenia oraz sposób i częstotliwość dokonywania oceny narażenia pracowników i ogółu ludności, uwzględniając – przy ustalaniu dawek granicznych dla pracowników – dawki dla praktykantów, studentów, kobiet w ciąży i kobiet karmiących piersią,
- 2) podstawowe wymagania dotyczące terenów kontrolowanych i nadzorowanych, w tym sposób oznakowania, warunki dostępu i opuszczania tych terenów dla pracowników i innych osób oraz warunki, jakie muszą być spełnione dla wykonywania pomiarów dozymetrycznych w środowisku pracy na tych terenach, w szczególności odnośnie do zakresu programu pomiarów i kryteriów doboru osób wykonujących pomiary.

ART. 26.

Kierownik jednostki organizacyjnej zatrudniającej pracowników w warunkach narażenia jest obowiązany zapewnić:

- 1) opiekę medyczną pracownikom oraz niezbędne środki ochrony indywidualnej i sprzęt dozymetryczny, stosownie do warunków narażenia,
- 2) prowadzenie pomiarów dawek indywidualnych albo pomiarów dozymetrycznych w środowisku pracy zgodnie z art. 17 ust. 3 i 4 oraz rejestrowanie danych w tym zakresie.

ART. 27.

1. Przyrządy dozymetryczne stosowane do kontroli i oceny narażenia, nie podlegające obowiązkowi kontroli metrologicznej określonej w przepisach o miarach, powinny posiadać świadectwo wzorcowania.
2. Świadectwo wzorcowania, o którym mowa w ust. 1, wydaje laboratorium pomiarowe posiadające akredytację otrzymaną na podstawie odrębnych przepisów.

ART. 28.

Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, wymagania dotyczące:

- 1) rejestracji dawek indywidualnych, uwzględniając narażenia, o których mowa w art. 19 ust. 1 i art. 20 ust. 1, wyniki pomiarów dozymetrycznych, okres przechowywania wyników pomiarów, a także organizację ich gromadzenia, przekazywania i udostępniania,
- 2) sprzętu dozymetrycznego, uwzględniając wymagania techniczne przy stosowaniu sprzętu w warunkach normalnych i w sytuacji zdarzeń radiacyjnych.

ART. 29.

1. Kierownik jednostki organizacyjnej jest obowiązany zapewnić pracownikom zatrudnionym przez innego pracodawcę (pracodawca zewnętrzny) lub pracownikom samodzielnym wykonującym dowolną działalność na terenie kontrolowanym (pracownicy wewnętrzni) ochronę równoważną ochronie, jaką zapewnia pracownikom zatrudnionym w jednostce organizacyjnej.
2. Kierownik jednostki organizacyjnej, po zakończeniu przez pracownika zewnętrznego działalności na terenie kontrolowanym, wydaje mu dokument, który zawiera dane dotyczące:
 - 1) rodzaju wykonywanej pracy i okresu jej trwania,
 - 2) oceny dawki wyrażonej w wielkościach stosowanych do dawek granicznych odpowiednio dla narażenia całego ciała, narażenia niejednorodnego i narażenia wewnętrznego.
3. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe obowiązki kierownika jednostki organizacyjnej, pracodawcy zewnętrznego i pracownika zewnętrznego w zakresie ochrony przed promieniowaniem jonizującym pracowników zewnętrznych narażonych podczas pracy na terenie kontrolowanym, uwzględniając sposoby ochrony stosowane wobec pracowników jednostki organizacyjnej.

ART. 30.

1. Za nadzór medyczny nad pracownikami kategorii A odpowiedzialny jest kierownik jednostki organizacyjnej oraz uprawniony lekarz, któremu zapewnia się dostęp do informacji niezbędnych do wydania orzeczenia o zdolności tych pracowników do wykonywania określonej pracy, łącznie z informacją o warunkach środowiskowych w miejscu pracy.
2. Nadzór medyczny, o którym mowa w ust. 1, obejmuje wstępne badania lekarskie pracownika przed jego zatrudnieniem dla określenia, czy pracownik może być zatrudniony w kategorii A, oraz okresowe badania lekarskie przeprowadzane co najmniej raz w roku, które pozwalają stwierdzić, czy pracownik może nadal wykonywać swoje obowiązki.
3. Dla każdego pracownika kategorii A uprawniony lekarz zakłada dokumentację medyczną, prowadzoną i aktualizowaną przez cały okres zaliczenia do tej kategorii. Dokumentacja jest przechowywana do dnia osiągnięcia przez pracownika wieku 75 lat, jednak nie krócej niż przez 30 lat od dnia zakończenia przez niego pracy w warunkach narażenia.
4. Dokumentacja medyczna obejmuje informacje o rodzaju wykonywanej pracy, wynikach badań lekarskich przeprowadzonych przed podjęciem zatrudnienia w kategorii A i o wynikach badań okresowych oraz rejestr dawek, o którym mowa w art. 21 ust. 1.
5. Po ustaniu zatrudnienia w warunkach narażenia uprawniony lekarz może zalecić kontynuację nadzoru medycznego, jeżeli uzna to za konieczne dla ochrony zdrowia pracownika.

ART. 31.

1. W przypadku stwierdzonego przekroczenia którejkolwiek z dawek granicznych, określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 25 pkt 1, kierownik jednostki organizacyjnej jest obowiązany skierować pracownika na badania lekarskie.
2. Dalsza praca w warunkach narażenia wymaga zgody uprawnionego lekarza.
3. W przypadku braku zgody uprawnionego lekarza na dalsze zatrudnienie pracownika

w warunkach narażenia stosuje się odpowiednio przepisy prawa pracy odnoszące się do pracownika, u którego stwierdzono objawy wskazujące na powstanie choroby zawodowej.

ART. 32.

Od orzeczeń lekarskich, o których mowa w art. 17 ust. 8 oraz w art. 31 ust. 2, pracownikowi służy odwołanie do sądu pracy.

ART. 33.

1. W celu zapewnienia bezpieczeństwa jądrowego i ochrony radiologicznej kraju przy stosowaniu promieniowania jonizującego w warunkach normalnych i w sytuacji zdarzeń radiacyjnych wykonywanie działalności, o której mowa w ust. 2, może być dofinansowywane z budżetu państwa w formie dotacji celowej, zwanej dalej "dotacją".
2. Dotacja może być przeznaczona na:
 - 1) eksploatację i likwidację badawczych reaktorów jądrowych,
 - 2) eksploatację zlokalizowanych w jednostkach naukowych i badawczo - rozwojowych akceleratorów, aparatów rentgenowskich i źródeł promieniowania gamma wykorzystywanych na potrzeby służby zdrowia w celach innych niż diagnostyka i radioterapia,
 - 3) działalność służb ochrony radiologicznej, bezpieczeństwa jądrowego i ochrony fizycznej zapewniających bezpieczeństwo ośrodka jądrowego w Otwocku-Świerku,
 - 4) sporządzanie ocen oddziaływania obiektów jądrowych, akceleratorów, aparatów rentgenowskich i źródeł promieniowania gamma na środowisko i zdrowie ludzi oraz wykonywanie badań i analiz niezbędnych do sporządzenia tych ocen, a także wykonywanie prac kontrolno-rozpoznawczych będących następstwem nieprawidłowości zgłaszanych przez służby graniczne i ratownicze,
 - 5) prowadzenie działań mających na celu likwidację skutków zdarzeń radiacyjnych

- w obiektach jądrowych i w jednostkach organizacyjnych stosujących źródła promieniowania jonizującego,
- 6) wykonywanie pomiarów mocy dawki promieniowania jonizującego lub skażeń promieniotwórczych kraju, w tym w jednostkach organizacyjnych stosujących źródła promieniowania jonizującego,
 - 7) wzorcowanie przyrządów dozymetrycznych,
 - 8) tworzenie i wykorzystywanie modeli obliczeniowych służących do oceny sytuacji radiacyjnych, niezbędnych do podjęcia odpowiednich działań w kraju na wypadek zdarzeń radiacyjnych,
 - 9) inwestycje służące wykonywaniu działalności, o której mowa w pkt 1-8.
3. Dotacji udziela Prezes Agencji ze środków przewidzianych na ten cel w ustawie budżetowej.
 4. Wysokość dotacji nie może być większa niż koszty poniesione w związku z wykonywaną działalnością, pomniejszone o dochody uzyskane z tej działalności i nie może przekraczać 85% kosztów wykonywanej działalności.
 5. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady i tryb udzielania, rozliczania oraz zwrotu dotacji, z uwzględnieniem wzoru wniosku o udzielenie dotacji i niezbędnych załączników oraz sposobu dokumentowania realizacji zadania i wykorzystania dotacji.

ROZDZIAŁ 4

OBIEKTY JĄDROWE

ART. 34.

1. Do obiektów jądrowych należą w szczególności:
 - 1) elektrownie, elektrociepłownie i ciepłownie jądrowe z energetycznymi reaktorami jądrowymi,
 - 2) badawcze, doświadczalne i inne reaktory jądrowe,

- 3) obiekty przeznaczone do wytwarzania, przetwarzania, przechowywania i składowania materiałów jądrowych i paliwa jądrowego
 - od rozpoczęcia budowy do zakończenia ich likwidacji.
2. Obiekty jądrowe podlegają ochronie fizycznej.

ART. 35.

1. Obowiązek spełnienia wymagań bezpieczeństwa jądrowego i ochrony radiologicznej oraz ochrony fizycznej obiektu jądrowego w okresie ustalania lokalizacji, projektowania, budowy, rozruchu i próbnej eksploatacji spoczywa na inwestorze, a w okresie stałej eksploatacji lub likwidacji obiektu – na kierowniku jednostki eksploatującej.
2. Niezależnie od obowiązków inwestora obowiązek spełnienia wymagań bezpieczeństwa jądrowego i ochrony radiologicznej spoczywa na innych uczestnikach procesu inwestycyjnego, odpowiednio do zakresu ich zadań.
3. W okresie projektowania, budowy, rozruchu i eksploatacji obiektu jądrowego należy stosować rozwiązania techniczne i organizacyjne, które w świetle osiągnięć nauki i techniki są niezbędne do tego, aby na wszystkich etapach eksploatacji narażenie osób przebywających w obiekcie lub innych osób i skażenie środowiska było możliwie jak najmniejsze przy rozsądnym uwzględnieniu czynników ekonomicznych i społecznych i nie przekraczało dawek granicznych określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 25 pkt 1.

ART. 36.

Organ właściwy do wydania decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu przeznaczonego pod budowę obiektu jądrowego, na podstawie przepisów ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 1999 r. Nr 15, poz. 139, Nr 41, poz. 412 i Nr 111, poz. 1279 oraz z 2000 r. Nr 12, poz. 136), wydaje tę decyzję po uzyskaniu pozytywnej opinii Prezesa Agencji w zakresie bezpieczeństwa jądrowego i ochrony radiologicznej.

ART. 37.

Prezes Agencji wydaje zezwolenie na budowę, rozruch i próbną eksploatację obiektu jądrowego na wniosek inwestora, a zezwolenie na stałą eksploatację i likwidację – na wniosek kierownika jednostki eksploatującej. Zezwolenie jest warunkiem uzyskania pozwolenia na budowę, użytkowanie i rozbiórkę obiektu jądrowego wydawanego na podstawie ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz. U. Nr 89, poz. 414, z 1996 r. Nr 100, poz. 465, Nr 106, poz. 496 i Nr 146, poz. 680, z 1997 r. Nr 88, poz. 554 i Nr 111, poz. 726, z 1998 r. Nr 22, poz. 118 i Nr 106, poz. 668, z 1999 r. Nr 41, poz. 412, Nr 49, poz. 483 i Nr 62, poz. 682 oraz z 2000 r. Nr 12, poz. 136, Nr 29, poz. 354 i Nr 43, poz. 489).

ART. 38.

1. Wokół obiektu jądrowego wojewoda tworzy obszar ograniczonego użytkowania, o którym mowa w ustawie z dnia 31 stycznia 1980 r. o ochronie i kształtowaniu środowiska (Dz. U. z 1994 r. Nr 49, poz. 196, z 1995 r. Nr 90, poz. 446, z 1996 r. Nr 106, poz. 496 i Nr 132, poz. 622, z 1997 r. Nr 88, poz. 554, Nr 96, poz. 592, Nr 121, poz. 770 i Nr 133, poz. 885, z 1998 r. Nr 106, poz. 668, z 1999 r. Nr 101, poz. 1178 oraz z 2000 r. Nr 12, poz. 136, Nr 48, poz. 550 i Nr 62, poz. 718).
2. Minister właściwy do spraw środowiska, po zasięgnięciu opinii Prezesa Agencji, określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady tworzenia obszaru ograniczonego użytkowania wokół obiektu jądrowego ze wskazaniem ograniczeń w jego użytkowaniu, uwzględniając w szczególności charakterystykę i warunki lokalizacji obiektu jądrowego, możliwe sytuacje awaryjne oraz rozkład dawek promieniowania jonizującego dla różnych odległości od obiektu.
3. W sprawach dotyczących naprawienia szkód powstałych w wyniku utworzenia obszaru ograniczonego użytkowania stosuje się przepisy ustawy, o której mowa w ust. 1.

ART. 39.

Prezes Agencji wydaje nakaz zmniejszenia mocy lub wyłączenia obiektu jądrowego z eksploatacji, jeżeli z jego oceny wynika, że dalsza eksploatacja takiego obiektu zagraża bezpieczeństwu jądrowemu. Ponowne zwiększenie mocy lub uruchomienie obiektu jądrowego wymaga zgody Prezesa Agencji.

ROZDZIAŁ 5

MATERIAŁY JĄDROWE

ART. 40.

1. Kierownik jednostki organizacyjnej obowiązany jest prowadzić ewidencję oraz zapewnić ochronę fizyczną materiałów jądrowych określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 42 pkt 1 i 2.
2. Na system ewidencji materiałów jądrowych składają się:
 - 1) wewnątrzzakładowe ewidencje, systemy rachunkowości materiałowej i kontrole materiałów jądrowych, które są prowadzone w jednostkach organizacyjnych wykonujących działalność związaną z materiałami jądrowymi,
 - 2) centralna ewidencja oparta na strukturze obszarów ewidencji materiałów jądrowych, zwanych dalej "rejonami bilansu materiałowego".
3. Centralną ewidencję materiałów jądrowych prowadzi Prezes Agencji we współpracy z właściwymi organizacjami międzynarodowymi.

ART. 41.

1. Materiały jądrowe w czasie ich wytwarzania, przetwarzania, przechowywania, stosowania, transportu i składowania oraz obrotu nimi podlegają ochronie fizycznej.
2. Kierownik jednostki organizacyjnej wykonującej działalność związaną z materiałami ją-

drowymi opracowuje system ochrony fizycznej, który, po zatwierdzeniu przez Prezesa Agencji, jest uzgadniany z właściwym terytorialnie komendantem wojewódzkim Policji.

- Okresową kontrolę systemu, o którym mowa w ust. 2, przeprowadza Prezes Agencji.

ART. 42.

Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia:

- materiały jądrowe podlegające ewidencji, zasady prowadzenia rejonu bilansu materiałowego oraz sposób prowadzenia wewnętrzzakładowych i centralnej ewidencji materiałów jądrowych, z uwzględnieniem rodzaju dokumentów oraz częstotliwości przeprowadzania kontroli,
- materiały jądrowe podlegające ochronie fizycznej oraz rodzaje przedsięwzięć organizacyjnych i technicznych w zakresie ochrony fizycznej, ustalając kategorie materiałów jądrowych i poziom ochrony fizycznej dla każdej kategorii oraz sposób przeprowadzania kontroli, o której mowa w art. 41 ust. 3.

ROZDZIAŁ 6

ŹRÓDŁA PROMIENIOWANIA JONIZUJĄCEGO

ART. 43.

- Źródła promieniowania jonizującego podlegają kontroli, a źródła promieniotwórcze podlegają także ewidencji.
- Obowiązek prowadzenia kontroli źródeł promieniowania jonizującego oraz ewidencji stanu i ruchu źródeł promieniotwórczych spoczywa na kierowniku jednostki organizacyjnej wykonującej działalność związaną z tymi źródłami.

ART. 44.

- Urządzenia zawierające źródła promieniotwórcze lub wytwarzające promieniowanie jonizujące przed wprowadzeniem ich do eksploatacji, podlegają kontroli w zakresie ochrony radiologicznej. Kontrola ta nie obejmuje urządzeń, które mogą być stosowane w działalności nie wymagającej zezwolenia.
- Kontroli dokonuje jednostka organizacyjna, która ma zezwolenie na instalowanie urządzeń lub obrót nimi.

ART. 45.

Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe warunki bezpiecznej pracy ze źródłami promieniowania jonizującego, uwzględniając:

- wymagania techniczne i wymagania ochrony radiologicznej dotyczące pracowni stosujących źródła promieniotwórcze lub urządzenia zawierające takie źródła oraz wymagania dotyczące urządzeń wytwarzających promieniowanie jonizujące i pracowni stosujących takie urządzenia,
- zasady pracy ze źródłami promieniotwórczymi, urządzeniami zawierającymi takie źródła oraz urządzeniami wytwarzającymi promieniowanie jonizujące, stosowanymi poza pracowniami, o których mowa w pkt 1,
- sposób prowadzenia kontroli i ewidencji, o których mowa w art. 43 ust. 1, w tym ustali wzór karty ewidencyjnej do prowadzenia ewidencji źródeł promieniotwórczych.

ART. 46.

Minister właściwy do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe warunki bezpiecznej pracy z aparatami rentgenowskimi o energii promieniowania do 300 keV stosowanymi w celach medycznych, uwzględniając:

- wymagania techniczne i wymagania ochrony radiologicznej dotyczące takich aparatów i pracowni je stosujących,
- możliwości odstąpienia od tych wymagań,
- sposób przeprowadzania kontroli takich aparatów.

ROZDZIAŁ 7

ODPADY PROMIENIOTWÓRCZE I WYPALONE PALIWO JĄDROWE

ART. 47.

- Odpady promieniotwórcze kwalifikowane są ze względu na poziom aktywności lub moc dawki na powierzchni do kategorii odpadów: niskoaktywnych, średnioaktywnych i wysokoaktywnych. Kategorie mogą być podzielone na podkategorie ze względu na okres połowicznego rozpadu zawartych w odpadach izotopów promieniotwórczych lub wydzielaną moc cieplną.
- Wycofane z użytkowania (zużyte) zamknięte źródła promieniotwórcze tworzą dodatkową kategorię odpadów promieniotwórczych.
- Zużyte zamknięte źródła promieniotwórcze kwalifikowane są ze względu na poziom aktywności do podkategorii zużytych zamkniętych źródeł: niskoaktywnych, średnioaktywnych i wysokoaktywnych, które ze względu na okres połowicznego rozpadu zawartych w nich izotopów dzieli się na krótkożyciowe i długożyciowe.

ART. 48.

- Kwalifikacji odpadów promieniotwórczych dokonuje kierownik jednostki organizacyjnej, na terenie której znajdują się odpady.
- Kwalifikacji odpadów promieniotwórczych może dokonać Prezes Agencji w przypadku:
 - rozbieżności między kwalifikacją dokonaną przez kierownika jednostki organizacyjnej, na terenie której znajdują się odpady, a kwalifikacją dokonaną przez kierownika jednostki organizacyjnej przyjmującej odpady,
 - stwierdzenia nieprawidłowości w kwalifikacji dokonanej przez kierownika jednostki organizacyjnej, na terenie której znajdują się odpady.

ART. 49.

- Kierownik jednostki organizacyjnej, na terenie której znajdują się odpady promieniotwórcze lub wypalone paliwo jądrowe, obowiązany jest prowadzić ich ewidencję. Ewidencjonowanie obejmuje każdy z rodzajów działań w postępowaniu z odpadami promieniotwórczymi lub wypalonym paliwem jądrowym.
- Odpady promieniotwórcze zawierające materiał jądrowy oraz wypalone paliwo jądrowe podlegają ochronie fizycznej.

ART. 50.

Odpady promieniotwórcze i wypalone paliwo jądrowe przechowuje się w warunkach umożliwiających ich segregację oraz w sposób zapewniający ochronę ludzi i środowiska.

ART. 51.

Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia:

- sposób kwalifikowania odpadów promieniotwórczych do kategorii i podkategorii, uwzględniając kryteria, o których mowa w art. 47 ust. 1 i 3,
- sposób prowadzenia ewidencji i kontroli odpadów promieniotwórczych oraz wzór karty ewidencyjnej, uwzględniając sposób prowadzenia wspólnej ewidencji dla różnych działań w postępowaniu z odpadami promieniotwórczymi oraz rodzaje czynności kontrolnych,
- warunki przechowywania odpadów promieniotwórczych lub wypalonego paliwa jądrowego i wymogi, jakim muszą odpowiadać obiekty, pomieszczenia i opakowania przeznaczone do przechowywania poszczególnych kategorii odpadów promieniotwórczych, z uwzględnieniem stanu skupienia i innych właściwości fizykochemicznych odpadów, a także wymogi, jakim muszą odpowiadać przechowalniki wypalonego paliwa jądrowego.

ART. 52.

1. Odpady promieniotwórcze ciekłe lub gazowe, powstałe w wyniku działalności określonej w art. 4 ust. 1 mogą być odprowadzane do środowiska, o ile ich stężenie promieniotwórcze w środowisku może być pominięte z punktu widzenia ochrony radiologicznej. Sposób odprowadzania odpadów i ich dopuszczalną aktywność określa się w zezwoleniu.
2. Odpady promieniotwórcze, które zostały przetworzone lub nie wymagają przetwarzania, oraz wypalone paliwo jądrowe, które nie będzie przerabiane – są składowane w składowiskach.
3. Wypalone paliwo jądrowe przeznaczone do składowania traktuje się jak odpady wysokoaktywne.
4. Odpady promieniotwórcze można składować wyłącznie w stanie stałym, w opakowaniach zapewniających bezpieczeństwo ludzi i środowiska pod względem ochrony radiologicznej, przy zapewnieniu odprowadzania ciepła i nie dopuszczeniu do powstania masy krytycznej oraz prowadzeniu stałej kontroli tych czynników w okresie składowania, a także po zamknięciu składowiska.

ART. 53.

1. Składowiska odpadów promieniotwórczych dzieli się na powierzchniowe i głębokie.
2. Składowisko odpadów promieniotwórczych może być uznane, w drodze decyzji Prezesa Agencji, za Krajowe Składowisko Odpadów Promieniotwórczych.

ART. 54.

Organ właściwy na podstawie ustawy, o której mowa w art. 36, do wydania decyzji w sprawie ustalenia warunków zabudowy i zagospodarowania terenu przeznaczonego pod budowę składowiska wydaje tę decyzję po uzyskaniu pozytywnej opinii Prezesa Agencji w zakresie bezpieczeństwa jądrowego i ochrony radiologicznej oraz ochrony fizycznej.

ART. 55.

Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) kategorie i podkategorie odpadów promieniotwórczych, które mogą być składowane w poszczególnych rodzajach składowisk, z uwzględnieniem stanu skupienia oraz właściwości fizykochemicznych odpadów przeznaczonych do składowania,
- 2) szczegółowe wymagania, jakim powinny odpowiadać poszczególne rodzaje składowisk, dotyczące lokalizacji, budowy, eksploatacji i zamknięcia, uwzględniając zjawiska przyrodnicze i uwarunkowania geologiczne oraz systemy kontroli,
- 3) warunki, jakie powinno spełniać składowisko, aby mogło być uznane za Krajowe Składowisko Odpadów Promieniotwórczych, z uwzględnieniem rodzajów składowisk, kategorii i czasu przyjmowania odpadów do składowiska,
- 4) szczegółowe wymagania w zakresie przygotowania odpadów promieniotwórczych do składowania, uwzględniając rodzaje opakowań, w jakich umieszczane są one do składowania.

ART. 56.

1. Działalność w zakresie postępowania z odpadami promieniotwórczymi i wypalonym paliwem jądrowym wykonywana jest przez przedsiębiorstwo użyteczności publicznej, o którym mowa w rozdziale 14.
2. Działalność, o której mowa w ust. 1, z wyłączeniem działalności polegającej na składowaniu odpadów promieniotwórczych i wypalonego paliwa jądrowego oraz ich transporcie do składowiska, może być wykonywana przez inną jednostkę organizacyjną, jeżeli spełnia ona wymagania dotyczące bezpieczeństwa jądrowego i ochrony radiologicznej i uzyska zezwolenie. W szczególności jednostka organizacyjna, w której powstały odpady promieniotwórcze lub wypalone paliwo jądrowe, może je przetwarzać i przechowywać przez czas określony w zezwoleniu.

ART. 57.

1. Gminie, na terenie której znajduje się Krajowe Składowisko Odpadów Promieniotwórczych, przysługuje coroczna opłata z budżetu państwa:
 - 1) od dnia przyjęcia pierwszego odpadu do składowiska do dnia podjęcia decyzji o zamknięciu składowiska – w wysokości 400% dochodów z tytułu podatku od nieruchomości znajdujących się na terenie gminy, uzyskanych w roku poprzednim, powiększonych w stopniu odpowiadającym wskaźnikowi wzrostu cen detalicznych towarów i usług konsumpcyjnych, ustalanemu w trybie określonym w ustawie z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (Dz. U. Nr 9, poz. 31 i Nr 101, poz. 444, z 1992 r. Nr 21, poz. 86, z 1994 r. Nr 123, poz. 600, z 1996 r. Nr 91, poz. 409 i Nr 149, poz. 704, z 1997 r. Nr 5, poz. 24, Nr 107, poz. 689, Nr 121, poz. 770 i Nr 123, poz. 780, z 1998 r. Nr 106, poz. 668, Nr 150, poz. 983 i Nr 160, poz. 1058 oraz z 2000 r. Nr 88, poz. 983 i Nr 95, poz. 1041),
 - 2) po podjęciu decyzji o zamknięciu składowiska – w wysokości 50% opłaty, o której mowa w pkt 1, przez okres odpowiadający okresowi eksploatacji składowiska.
2. Opłata, o której mowa w ust. 1, jest przekazywana gminie z budżetu państwa w równych ratach kwartalnych, w terminie do 14 dni od upływu ostatniego miesiąca kwartału.
3. Rata kwartalna nie przysługuje gminie, jeżeli w następstwie decyzji organów gminy albo powiatu, na obszarze którego położona jest gmina, nie było możliwe w dowolnym okresie w danym kwartale przyjmowanie odpadów promieniotwórczych do składowiska.

ROZDZIAŁ 8

TRANSPORT MATERIAŁÓW JĄDROWYCH, ŹRÓDEŁ PROMIENIOWANIA JONIZUJĄCEGO, ODPADÓW PROMIENIOTWÓRCZYCH I WYPALONEGO PALIWA JĄDROWEGO

ART. 58.

Materiały jądrowe przygotowuje się do transportu i transportuje w sposób uniemożliwiający wystąpienie samopodtrzymującej się reakcji łańcuchowej rozszczepienia jądrowego i z zachowaniem zasad ochrony fizycznej.

ART. 59.

Przygotowując do transportu i transportując materiały jądrowe, źródła promieniowania jonizującego, odpady promieniotwórcze i wypalone paliwo jądrowe należy uwzględnić zagrożenia, jakie mogą stwarzać ich właściwości fizykochemiczne, a także spełnić wymagania i warunki obowiązujące w transporcie materiałów niebezpiecznych, określone w odrębnych przepisach.

ART. 60.

Narażenie osób uczestniczących w transporcie, w tym również dokonujących załadunku i wyładunku przewożonych materiałów jądrowych, źródeł promieniowania jonizującego, odpadów promieniotwórczych i wypalonego paliwa jądrowego, podlega kontroli, a otrzymane przez te osoby dawki promieniowania nie mogą przekraczać dawek granicznych określonych dla pracowników w przepisach wydanych na podstawie art. 25 pkt 1.

ART. 61.

Wymagania i warunki dotyczące transportu na terenie jednostek organizacyjnych, które wytwarzają, przetwarzają, stosują, przechowują

i składają materiały jądrowe, źródła promieniowania jonizującego, z wyłączeniem urządzeń wytwarzających promieniowanie jonizujące, odpady promieniotwórcze i wypalone paliwo jądrowe określa Prezes Agencji w zezwoleniu.

ART. 62.

1. Przywóz na polski obszar celny i wywóz z polskiego obszaru celnego materiałów jądrowych, źródeł promieniotwórczych i urządzeń zawierających takie źródła oraz przywóz wyrobów powszechnego użytku emitujących promieniowanie jonizujące, a także przywóz, wywóz odpadów promieniotwórczych i wypalonego paliwa jądrowego odbywa się na podstawie zezwolenia na wykonywanie działalności określonej w art. 4 ust. 1, z zastrzeżeniem ust. 2.
2. Przywóz na polski obszar celny, wywóz z polskiego obszaru celnego i tranzyt przez ten obszar odpadów promieniotwórczych i wypalonego paliwa jądrowego wymaga zgody Prezesa Agencji.
3. Zakazany jest wywóz z polskiego obszaru celnego i tranzyt przez ten obszar odpadów promieniotwórczych i wypalonego paliwa jądrowego, jeżeli miejsce ich przeznaczenia byłoby położone na południe od 600 szerokości geograficznej południowej.
4. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia:
 - 1) warunki przywozu na polski obszar celny, wywozu z polskiego obszaru celnego oraz tranzytu przez ten obszar materiałów jądrowych, źródeł promieniotwórczych i urządzeń zawierających takie źródła,
 - 2) przesłanki udzielania zgody, o której mowa w ust. 2, sposób postępowania w sprawie ubiegania się o zgodę oraz wzór dokumentu związanego z tym postępowaniem.

ROZDZIAŁ 9

NADZÓR I KONTROLA W ZAKRESIE PRZESTRZEGANIA WARUNKÓW BEZPIECZEŃSTWA JĄDROWEGO I OCHRONY RADIOLOGICZNEJ

ART. 63.

1. Wykonywanie działalności powodującej lub mogącej powodować narażenie ludzi i środowiska na promieniowanie jonizujące podlega nadzorowi i kontroli w zakresie bezpieczeństwa jądrowego i ochrony radiologicznej.
2. Nadzór i kontrola, o których mowa w ust. 1, wykonywane są:
 - 1) przez organy dozoru jądrowego – jeżeli organem właściwym do wydania zezwolenia albo przyjęcia zgłoszenia jest Prezes Agencji,
 - 2) przez wojewódzkiego inspektora sanitarnego lub wojskowego inspektora sanitarnego – w zakresie działalności, na wykonywanie której organy te wydają zezwolenia.
3. Minister właściwy do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia, sposób sprawowania nadzoru nad warunkami bezpiecznego stosowania aparatów rentgenowskich o energii promieniowania do 300 keV w celach medycznych i przeprowadzania kontroli w tym zakresie.
4. Prezes Rady Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, sposób sprawowania nadzoru i przeprowadzania kontroli w Urzędzie Ochrony Państwa przez organy dozoru jądrowego, z uwzględnieniem trybu przygotowania kontroli, dokumentowania czynności kontrolnych, sporządzania protokołu kontroli, wystąpienia pokontrolnego i informacji o wynikach kontroli.

ART. 64.

1. Organami dozoru jądrowego, o których mowa w art. 63 ust. 2 pkt 1, są:
 - 1) Prezes Agencji jako naczelny organ dozoru jądrowego,

- 2) Główny Inspektor Dozoru Jądrowego jako organ wyższego stopnia w stosunku do inspektorów dozoru jądrowego,
- 3) inspektorzy dozoru jądrowego.
2. Głównego Inspektora Dozoru Jądrowego powołuje, spośród inspektorów dozoru jądrowego, i odwołuje Prezes Agencji.
3. Inspektorów dozoru jądrowego powołuje i odwołuje Prezes Agencji na wniosek Głównego Inspektora Dozoru Jądrowego.
4. Do zadań organów dozoru jądrowego należy w szczególności:
 - 1) wydawanie zezwoleń i innych decyzji w sprawach związanych z bezpieczeństwem jądrowym i ochroną radiologiczną, na zasadach i w trybie określonych w ustawie,
 - 2) przeprowadzanie kontroli w obiektach jądrowych oraz w jednostkach organizacyjnych posiadających materiały jądrowe, źródła promieniowania jonizującego, odpady promieniotwórcze i wypalone paliwo jądrowe,
 - 3) wydawanie poleceń doraźnych, o których mowa w art. 68,
 - 4) zatwierdzanie programów szkoleń, o których mowa w art. 11 ust. 3, z wyłączeniem programów szkoleń opracowywanych przez kierowników jednostek organizacyjnych stosujących aparaty rentgenowskie o energii promieniowania do 300 keV w celach medycznych.
5. Inspektorzy dozoru jądrowego prowadzą kontrolę na polecenie Prezesa Agencji lub Głównego Inspektora Dozoru Jądrowego.

ART. 65.

1. Inspektorem dozoru jądrowego może być osoba, która:
 - 1) posiada wykształcenie wyższe w zakresie fizyki, chemii, kierunków technicznych lub innych w specjalnościach przydatnych w dozorcze jądrowym,
 - 2) nie była karana za przestępstwa umyślne,
 - 3) odbyła praktykę i zdała egzamin kwalifikacyjny na stanowisko inspektora dozoru jądrowego w zakresie bezpieczeństwa jądrowego i ochrony radiologicznej przed komisją powołaną przez Prezesa Agencji,

- 4) posiada orzeczenie lekarskie o braku przeciwwskazań do pracy w warunkach narażenia.
2. Koszty związane z pracą komisji, o której mowa w ust. 1 pkt 3, pokrywane są z budżetu Państwowej Agencji Atomistyki.

ART. 66.

1. Organy dozoru jądrowego w związku z prowadzoną kontrolą mają prawo:
 - 1) wstępu o każdej porze do środków transportu i na teren jednostek organizacyjnych, w których są wytwarzane, stosowane, przechowywane, składowane lub transportowane materiały jądrowe, źródła promieniowania jonizującego, odpady promieniotwórcze lub wypalone paliwo jądrowe,
 - 2) wglądu do dokumentów dotyczących bezpieczeństwa jądrowego i ochrony radiologicznej w kontrolowanej jednostce organizacyjnej,
 - 3) sprawdzać czy działalność określona w art. 4 ust. 1 jest wykonywana zgodnie z przepisami dotyczącymi bezpieczeństwa jądrowego i ochrony radiologicznej oraz z wymaganiami i warunkami określonymi w zezwoleniach,
 - 4) przeprowadzić, w zależności od potrzeb, niezależne pomiary techniczne i dozymetryczne,
 - 5) żądać pisemnych lub ustnych informacji, jeżeli jest to niezbędne do wyjaśnienia sprawy.
2. Organy dozoru jądrowego w związku z wykonywaniem czynności kontrolnych korzystają z ochrony przewidzianej w Kodeksie karnym dla funkcjonariuszy publicznych.

ART. 67.

1. Kierownik kontrolowanej jednostki organizacyjnej jest obowiązany zapewnić warunki niezbędne do przeprowadzenia kontroli oraz udostępnić dokumenty, o których mowa w art. 66 ust. 1 pkt 2.
2. Pracownicy kontrolowanej jednostki organizacyjnej są obowiązani udzielać organom dozoru jądrowego pisemnych lub ustnych wyja-

śnień w sprawach dotyczących przedmiotu kontroli.

3. Osoba przeprowadzająca kontrolę sporządza protokół podpisywany przez nią i kierownika kontrolowanej jednostki organizacyjnej.
4. Na podstawie protokołu stwierdzającego nieprawidłowości powstałe w wyniku naruszenia przepisów o bezpieczeństwie jądrowym i ochronie radiologicznej, polegające w szczególności na braku zezwolenia lub odstępstwie od wymagań i warunków określonych w zezwoleniu, Główny Inspektor Dozoru Jądrowego wydaje decyzję nakazującą usunięcie nieprawidłowości w określonym terminie.

ART. 68.

1. W razie stwierdzenia w czasie kontroli zagrożenia bezpieczeństwa jądrowego i ochrony radiologicznej organy dozoru jądrowego, w celu usunięcia takiego zagrożenia, wydają polecenia doraźne zawierające nakazy lub zakazy określonych działań.
2. Polecenia doraźne mające na celu usunięcie bezpośredniego zagrożenia podlegają natychmiastowemu wykonaniu. Polecenia te są wydawane w formie pisemnej, a w wyjątkowych przypadkach – ustnej, przy czym powinny być niezwłocznie potwierdzone na piśmie.
3. Polecenie doraźne dotyczące zagrożeń innych niż określone w ust. 2 podlega wykonaniu w terminie wyznaczonym w poleceniu.
4. Kierownik kontrolowanej jednostki organizacyjnej może wystąpić z wnioskiem o uchylenie lub zmianę polecenia doraźnego, o którym mowa w ust. 3, do Głównego Inspektora Dozoru Jądrowego, jeżeli polecenie to zostało wydane przez inspektora dozoru jądrowego, albo do Prezesa Agencji, jeżeli zostało ono wydane przez Głównego Inspektora Dozoru Jądrowego.
5. Wystąpienie z wnioskiem, o którym mowa w ust. 4, nie wstrzymuje wykonania polecenia doraźnego.

ART. 69.

1. W razie stwierdzenia w czasie kontroli nieprawidłowości mogących mieć wpływ na

bezpieczeństwo jądrowe i ochronę radiologiczną, Prezes Agencji może skierować wystąpienie do kierownika kontrolowanej jednostki organizacyjnej lub kierownika jednostki nadrzędnej w sprawie usunięcia tych nieprawidłowości.

2. Kierownik jednostki, do której skierowano wystąpienie, jest obowiązany, w terminie 30 dni od dnia jego otrzymania, do zawiadomienia Prezesa Agencji o terminie i sposobie usunięcia nieprawidłowości.

ART. 70.

W postępowaniu w sprawach nadzoru i kontroli stosuje się przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego.

ART. 71.

Rada Ministrów, w drodze rozporządzenia:

- 1) może określić szczegółowe zadania i tryb wykonywania zadań z zakresu nadzoru i kontroli, w tym zadania Głównego Inspektora Dozoru Jądrowego,
- 2) określi szczegółowe warunki odbywania praktyki i przeprowadzania egzaminu kwalifikacyjnego na stanowisko inspektora dozoru jądrowego, uwzględniając różnice wynikające z potrzeby kontroli określonej działalności związanej z narażeniem, oraz wzór zaświadczenia o uzyskaniu uprawnień.

ROZDZIAŁ 10

OCENA SYTUACJI RADIACYJNEJ KRAJU

ART. 72.

1. Prezes Agencji dokonuje systematycznej oceny sytuacji radiacyjnej kraju.
2. W celu dokonania oceny, o której mowa w ust. 1, Prezes Agencji:

- 1) zbiera, weryfikuje i analizuje informacje otrzymywane ze stacji wczesnego wykrywania skażeń promieniotwórczych, zwanych dalej "stacjami", z placówek prowadzących pomiary skażeń promieniotwórczych, zwanych dalej "placówkami" oraz od służb, które dysponują danymi potrzebnymi do oceny sytuacji radiacyjnej kraju, w tym służby meteorologicznej,
 - 2) weryfikuje i analizuje informacje uzyskiwane z innych źródeł,
 - 3) tworzy bazy danych i systemy informacyjne istotne dla oceny sytuacji radiacyjnej kraju,
 - 4) analizuje i prognozuje rozwój sytuacji radiacyjnej kraju oraz zagrożenia ludności i środowiska na podstawie informacji, o których mowa w pkt 1 i 2, oraz danych zawartych w bazach, o których mowa w pkt 3.
3. Zadania, o których mowa w ust. 2, Prezes Agencji realizuje przy pomocy wydzielonego w strukturze Państwowej Agencji Atomistyki Centrum do Spraw Zdarzeń Radiacyjnych.

ART. 73.

1. Stacje i placówki, o których mowa w art. 72 ust. 2 pkt 1, działają w Państwowej Agencji Atomistyki, w jednostkach Państwowej Agencji Atomistyki i w jednostkach ministrów właściwych do spraw wewnętrznych, środowiska, szkolnictwa wyższego, rolnictwa, zdrowia oraz Ministra Obrony Narodowej.
2. Do zadań stacji należy:
 - 1) prowadzenie ciągłych pomiarów mocy dawki promieniowania gamma,
 - 2) automatyczne wykrywanie i sygnalizowanie przekroczenia o 15% wartości mocy dawki spowodowanego obecnością sztucznych substancji promieniotwórczych,
 - 3) natychmiastowe, automatyczne przesyłanie danych pomiarowych do Centrum do Spraw Zdarzeń Radiacyjnych,
 - 4) zapewnienie przesyłania danych pomiarowych w sposób dostosowany do modeli obliczeniowych służących do oceny sytuacji radiacyjnej.

3. Do zadań placówek należy:

- 1) wykrywanie, identyfikacja i pomiar skażeń promieniotwórczych w środowisku, artykułach rolno-spożywczych i produktach żywnościowych,
- 2) wstępne opracowywanie wyników pomiarów i przekazywanie ich Prezesowi Agencji.

ART. 74.

Prezes Agencji koordynuje działania stacji i placówek, a w szczególności:

- 1) współdziała z ministrami właściwymi do spraw wewnętrznych, środowiska, szkolnictwa wyższego, rolnictwa, zdrowia oraz Ministrem Obrony Narodowej,
- 2) zatwierdza techniki pomiarowe, programy pomiarowe i organizację pomiarów,
- 3) współpracuje z właściwymi jednostkami innych państw w zakresie wykrywania i pomiarów skażeń promieniotwórczych.

ART. 75.

Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, wykaz stacji i placówek oraz ich szczegółowe zadania, jak również sposoby wykonywania tych zadań, przyjmując za kryterium możliwość uzyskiwania danych niezbędnych dla dokonania oceny sytuacji radiacyjnej kraju.

ART. 76.

Prezes Agencji przyjmuje informacje o zdarzeniach radiacyjnych na terenie kraju, w szczególności uzyskiwane na podstawie art. 83 i 85 ust. 1, a w razie potrzeby udziela, w oparciu o uzyskane informacje, bezzwłocznej pomocy w ocenie wielkości powstałego zagrożenia radiacyjnego.

ART. 77.

1. Prezes Agencji, wykonując zadania wynikające z międzynarodowego systemu powiadamiania o zdarzeniach radiacyjnych w zakresie wczesnego powiadamiania o awarii jądrowej, pomocy w przypadku awarii jądrowej lub zagrożenia radiacyjnego, ochrony fizycz-

nej materiałów jądrowych i o nielegalnym obrocie tymi materiałami, jak również realizując zobowiązania Rzeczypospolitej Polskiej wynikające z dwustronnych umów międzynarodowych, powołuje krajowy punkt kontaktowy.

2. Do zadań krajowego punktu kontaktowego należy w szczególności:

- 1) przyjmowanie z Międzynarodowej Agencji Energii Atomowej (MAEA) i punktów kontaktowych innych państw powiadomień o awariach jądrowych, o bezprawnym użyciu, przemieszczeniu lub przetworzeniu materiałów jądrowych albo o realnej groźbie popełnienia któregoś z tych czynów, a także przyjmowanie próśb tych państw o udzielenie pomocy w przypadku zdarzenia radiacyjnego,
- 2) przekazywanie do MAEA i punktów kontaktowych, o których mowa w pkt 1, powiadomień o powstałych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej zdarzeniach radiacyjnych oraz faktach bezprawnego użycia, przemieszczenia lub przetworzenia materiałów jądrowych albo o realnej groźbie popełnienia któregoś z tych czynów, a także przekazywanie próśb Rzeczypospolitej Polskiej o udzielenie pomocy w przypadku zdarzenia radiacyjnego,
- 3) przekazywanie do punktów kontaktowych, o których mowa w pkt 1, innych informacji, do których udzielania Rzeczpospolita Polska jest obowiązana zgodnie z zawartymi umowami międzynarodowymi.

ART. 78.

Prezes Agencji może powierzyć wykonywanie zadań, o których mowa w art. 74, art. 76 i art. 77, instytucji wyspecjalizowanej w dziedzinie ochrony radiologicznej.

ART. 79.

Na żądanie Prezesa Agencji instytucje, organizacje i osoby posiadające dane i informacje niezbędne dla analizy i oceny sytuacji radiacyjnej kraju obowiązane są do ich nieodpłatnego udostępnienia.

ART. 80.

Na podstawie oceny sytuacji radiacyjnej kraju Prezes Agencji:

- 1) ogłasza komunikaty dla ludności o sytuacji radiacyjnej, w tym o poziomie skażeń promieniotwórczych w warunkach normalnych i w sytuacji zdarzeń radiacyjnych,
- 2) informuje o powstaniu zagrożenia publicznego o zasięgu wojewódzkim lub krajowym odpowiednio właściwego wojewodę lub Radę Ministrów,
- 3) przekazuje Przewodniczącemu Komitetu Rady Ministrów do Spraw Zarządzania w Sytuacjach Kryzysowych informacje o zdarzeniu radiacyjnym oraz prognozy rozwoju sytuacji radiacyjnej kraju.

ART. 81.

Kwartalne komunikaty dla ludności o sytuacji radiacyjnej kraju Prezes Agencji ogłasza w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej "Monitor Polski". W przypadku zdarzenia radiacyjnego informowanie ludności następuje w trybie określonym w art. 92 ust. 3 i 4.

ROZDZIAŁ 11

POSTĘPOWANIE W PRZYPADKU ZDARZEŃ RADIACYJNYCH

ART. 82.

1. Ze względu na zasięg skutków wyróżnia się następujące rodzaje zdarzeń radiacyjnych:

- 1) zdarzenie powodujące zagrożenie jednostki organizacyjnej – zdarzenie radiacyjne, które powstało na terenie tej jednostki, a zasięg jego skutków nie przekracza granic jej terenu,
- 2) zdarzenie powodujące zagrożenie publiczne o zasięgu wojewódzkim – zdarzenie radiacyjne, które powstało na terenie jednostki organizacyjnej albo poza nią w czasie

prowadzenia prac w terenie lub w czasie transportu materiałów jądrowych, źródeł promieniowania jonizującego, odpadów promieniotwórczych i wypalonego paliwa jądrowego, a zasięg jego skutków nie przekracza obszaru jednego województwa,

- 3) zdarzenie powodujące zagrożenie publiczne o zasięgu krajowym – zdarzenie radiacyjne określone w pkt 2, jeżeli zasięg jego skutków przekracza lub może przekroczyć obszar jednego województwa.
2. Każde zdarzenie radiacyjne zaistniałe na terenie kraju lub poza jego granicami, którego zasięg skutków przekracza granice Rzeczypospolitej Polskiej, stanowi zdarzenie powodujące zagrożenie publiczne o zasięgu krajowym.

ART. 83.

W razie zdarzenia radiacyjnego kierownik jednostki organizacyjnej wykonującej działalność określoną w art. 4 ust. 1 obowiązany jest zabezpieczyć miejsce zdarzenia i niezwłocznie zgłosić to zdarzenie Prezesowi Agencji, a w uzasadnionych przypadkach również innym organom i służbom, zgodnie z zakładowym planem postępowania awaryjnego.

ART. 84.

1. Zdarzenie radiacyjne powodujące zagrożenie jednostki organizacyjnej, województwa albo kraju wymaga podjęcia stosownych działań określonych odpowiednio w zakładowym, wojewódzkim albo krajowym planie postępowania awaryjnego.
2. Podczas zdarzenia radiacyjnego powodującego zagrożenie jednostki organizacyjnej akcją likwidacji zagrożenia i usuwania skutków zdarzenia kieruje kierownik jednostki, na terenie której nastąpiło zdarzenie.
3. Podczas zdarzenia radiacyjnego powodującego zagrożenie o zasięgu wojewódzkim akcją likwidacji zagrożenia i usuwania skutków zdarzenia kieruje wojewoda, z zastrzeżeniem ust. 4.
4. Jeżeli zdarzenie radiacyjne miało miejsce podczas transportu akcją likwidacji zagrożenia

nia i usuwania skutków zdarzenia kieruje osoba odpowiedzialna za bezpieczeństwo przesyłki w czasie transportu w porozumieniu z wojewodą właściwym dla miejsca zdarzenia.

5. Podczas zdarzenia radiacyjnego powodującego zagrożenie o zasięgu krajowym akcją likwidacji zagrożenia i usuwania skutków zdarzenia kieruje minister właściwy do spraw wewnętrznych przy pomocy Prezesa Agencji.

ART. 85.

1. W razie zdarzenia radiacyjnego spowodowanego przez nieznanego sprawcę służba, która pierwsza uzyskała informację o zdarzeniu, zabezpiecza miejsce zdarzenia i powiadamia o zdarzeniu Prezesa Agencji oraz wojewodę właściwego dla miejsca zdarzenia.
2. W przypadku, o którym mowa w ust. 1, akcją likwidacji zagrożenia i usuwania skutków zdarzenia kieruje wojewoda właściwy dla miejsca zdarzenia, z zastrzeżeniem art. 84 ust. 5.

ART. 86.

W przypadku stwierdzenia zwiększonego promieniowania, którego źródło nie jest znane, akcją likwidacji zagrożenia i usuwania skutków zdarzenia kieruje wojewoda właściwy dla województwa, na obszarze którego promieniowanie zostało stwierdzone, z zastrzeżeniem art. 84 ust. 5.

ART. 87.

Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) krajowy plan postępowania awaryjnego, w tym sposób współdziałania organów i służb biorących udział w likwidacji zdarzeń radiacyjnych i usuwania ich skutków,
- 2) wzór zakładowego i wojewódzkiego planu postępowania awaryjnego, wskazując elementy istotne dla możliwości szybkiego reagowania właściwych służb,
- 3) wartości poziomów interwencyjnych dla poszczególnych rodzajów działań interwencyjnych, uwzględniając zalecenia właściwych organizacji międzynarodowych.

ART. 88.

1. Decyzja o wprowadzeniu działań interwencyjnych może być podjęta po:
 - 1) przekazaniu przez Prezesa Agencji informacji, że w wyniku zdarzenia radiacyjnego powodującego zagrożenia, o których mowa w art. 82 ust. 1 pkt 2 i 3, może nastąpić przekroczenie poziomów interwencyjnych,
 - 2) dokonaniu analizy celowości prowadzenia tych działań.
2. Przy dokonywaniu analizy celowości prowadzenia działań interwencyjnych należy uwzględnić:
 - 1) dotychczasowy oraz przewidywany przebieg i zasięg zdarzenia,
 - 2) występujące lub mogące wystąpić wartości dawek promieniowania jonizującego,
 - 3) liczebność grup osób zagrożonych,
 - 4) skutki zdrowotne tych działań,
 - 5) przewidywaną wysokość kosztów oraz skalę skutków ekonomicznych i społecznych tych działań.

ART. 89.

1. Wprowadzenie działań interwencyjnych w związku ze zdarzeniem radiacyjnym, którego zasięg skutków nie przekracza obszaru jednego województwa, następuje w drodze rozporządzenia porządkowego wydanego przez wojewodę właściwego dla miejsca zdarzenia. Ogłoszenie rozporządzenia porządkowego następuje w trybie przewidzianym dla ogłaszania aktów prawa miejscowego.
2. Wprowadzenie działań interwencyjnych w związku ze zdarzeniem radiacyjnym, którego zasięg skutków przekracza obszar jednego województwa, następuje w drodze rozporządzenia Rady Ministrów.
3. Rozporządzenie, o którym mowa w ust. 2, oprócz ogłoszenia go w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej, podaje się do publicznej wiadomości przez rozplakatowanie w miejscach publicznych na obszarze objętym działaniami interwencyjnymi.
4. W rozporządzeniach, o których mowa w ust. 1 i 2, określa się przyczyny, datę wprowadzenia oraz obszar i przewidywany czas obowią-

zywania działań interwencyjnych, a także rodzaj niezbędnych działań interwencyjnych.

5. W sprawach publikacji rozporządzeń, o których mowa w ust. 1 i 2, stosuje się przepisy ustawy z dnia 26 stycznia 1984 r. – Prawo prasowe (Dz. U. Nr 5, poz. 24, z 1988 r. Nr 41, poz. 324, z 1989 r. Nr 34, poz. 187, z 1990 r. Nr 29, poz. 173, z 1991 r. Nr 100, poz. 442, z 1996 r. Nr 114, poz. 542, z 1997 r. Nr 88, poz. 554 i Nr 121, poz. 770 oraz z 1999 r. Nr 90, poz. 999).
6. Odwołanie działań interwencyjnych na całym obszarze ich obowiązywania lub na części tego obszaru następuje w trybie przewidzianym dla ich ogłoszenia.

ART. 90.

Działaniami interwencyjnymi są:

- 1) czasowe przesiedlenie ludności,
- 2) nakaz pozostania w pomieszczeniach zamkniętych,
- 3) podanie preparatów ze stabilnym jodem,
- 4) zakaz lub ograniczenie spożywania skażonej żywności i wody pitnej, karmienia zwierząt hodowlanych skażoną paszą i pojenia skażoną wodą oraz wypasu bydła na skażonym terenie.

ART. 91.

Działaniami interwencyjnymi kieruje:

- 1) wojewoda właściwy dla miejsca zdarzenia radiacyjnego – w przypadku zdarzenia radiacyjnego powodującego zagrożenie publiczne o zasięgu wojewódzkim,
- 2) minister właściwy do spraw wewnętrznych – w przypadku zdarzenia radiacyjnego powodującego:
 - a) zagrożenie publiczne o zasięgu krajowym,
 - b) zagrożenie publiczne o zasięgu wojewódzkim, gdy podjęcie i prowadzenie działań interwencyjnych przekracza możliwości służb podległych wojewodzie.

ART. 92.

1. W przypadku wystąpienia zdarzenia radiacyjnego, w wyniku którego ludność może otrzymać dawkę przekraczającą dawkę graniczną, zostaje ona powiadomiona przez Prezesa Agencji o:
 - 1) sytuacji radiacyjnej, w tym w szczególności o miejscu powstania zdarzenia, przewidywanym rozwoju sytuacji i skutkach zdarzenia dla ludzi i środowiska,
 - 2) możliwych do zastosowania środków i działaniach dla ochrony zdrowia.
2. Informację, o której mowa w ust. 1 pkt 2, Prezes Agencji przekazuje po uzgodnieniu z ministrem właściwym do spraw zdrowia.
3. W sprawach publikacji informacji, o których mowa w ust. 1, stosuje się przepisy ustawy – Prawo prasowe, z zastrzeżeniem ust. 4.
4. Publikacja informacji, o których mowa w ust. 1, nie wymaga nadesłania ich przez rzecznika prasowego rządu.

ART. 93.

Koszty działań interwencyjnych i usuwania skutków zdarzenia radiacyjnego pokrywane są przez jednostkę organizacyjną, z której przyczyniło się zdarzenie radiacyjne, a w razie zdarzeń, których sprawca nie jest znany lub powstałych poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej – z budżetu państwa.

ART. 94.

Raport o zdarzeniu radiacyjnym, po zakończeniu działań interwencyjnych, przekazują:

- 1) wojewoda ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych – w przypadku, o którym mowa w art. 91 pkt 1,
- 2) minister właściwy do spraw wewnętrznych i Prezes Agencji Prezesowi Rady Ministrów – w przypadkach, o których mowa w art. 91 pkt 2.

ART. 95.

1. Jeżeli środki, którymi dysponuje organ kierujący akcją likwidacji zagrożenia i usuwania

skutków zdarzenia, są niewystarczające, organ ten może wprowadzić obowiązek świadczeń osobistych i rzeczowych.

2. Do spraw związanych ze świadczeniami, o których mowa w ust. 1, stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące świadczeń w celu zwalczania klęsk żywiołowych.

ART. 96.

1. Kierownik jednostki organizacyjnej i wojewoda, każdy w swoim zakresie, przeprowadzają okresowe ćwiczenia w celu przeglądu i aktualizacji planów postępowania awaryjnego. W przypadku obiektu jądrowego ćwiczenia przeprowadza kierownik jednostki organizacyjnej począwszy od czynności objętych planem postępowania awaryjnego dla etapu rozruchu obiektu. Koszty ćwiczeń ponoszą odpowiednio jednostka organizacyjna lub wojewoda.
2. Minister właściwy do spraw wewnętrznych przeprowadza okresowo, nie rzadziej niż raz na trzy lata, ćwiczenia w celu sprawdzenia krajowego planu postępowania awaryjnego. Koszty związane z przygotowaniem i przeprowadzeniem ćwiczeń pokrywane są z budżetu ministra właściwego do spraw wewnętrznych.

ART. 97.

1. Przywożone na polski obszar celny żywność, woda pitna i pasza, dla których krajem pochodzenia jest kraj określony w przepisach wydanych na podstawie art. 99 pkt 1 lit. b) powinny posiadać świadectwo eksportowe wydane przez właściwy organ kraju eksportującego, stwierdzające, że zawartość substancji promieniotwórczych nie przekracza poziomów określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 99 pkt 1 lit. a).
2. W przypadku uzasadnionego podejrzenia, że w przywożonych na polski obszar celny żywności, wodzie pitnej i paszy zawartość substancji promieniotwórczych przekracza poziomy określone w przepisach wydanych na podstawie art. 99 pkt 1 lit. a), organy celne mogą żądać przeprowadzenia pomiarów kontrolnych.

3. Pomiary przeprowadzają jednostki posiadające uprawnienia do wykonywania takich pomiarów, uzyskane w trybie odrębnych przepisów, oraz inne jednostki wskazane przez Prezesa Agencji w uzgodnieniu z właściwym ministrem.
4. Pobieranie próbek środków spożywczych, używek i pasz w celu przeprowadzenia pomiarów odbywa się na podstawie odrębnych przepisów.
5. Pomiary wykonywane są na koszt importera.

ART. 98.

1. Po zdarzeniach radiacyjnych żywność, woda pitna i pasza wyprodukowane w kraju, przed wprowadzeniem ich do obrotu, podlegają kontroli w celu stwierdzenia, że zawartość substancji promieniotwórczych nie przekracza poziomów określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 99 pkt 1 lit. a).
2. Do pomiarów zawartości substancji promieniotwórczych stosuje się odpowiednio art. 97 ust. 3 i 4. Po dokonaniu pomiarów jednostki wydają zaświadczenia o ich wynikach.
3. Żywność, wodę pitną i paszę, w których zawartość substancji promieniotwórczych przekracza poziomy określone w przepisach wydanych na podstawie art. 99 pkt 1 lit. a), uważa się za żywność o niewłaściwej jakości zdrowotnej. Zasady postępowania z taką żywnością regulują odrębne przepisy.

ART. 99.

Rada Ministrów, w drodze rozporządzenia:

- 1) określi:
 - a) poziom zawartości substancji promieniotwórczych w skażonych w wyniku zdarzenia radiacyjnego żywności, wodzie pitnej i paszach importowanych w celu wprowadzenia do obrotu oraz wyprodukowanych w kraju w przypadku, o którym mowa w art. 98 ust. 1, uwzględniając dawki graniczne promieniowania jonizującego określone w przepisach wydanych na podstawie art. 25 pkt 1,
 - b) wzór świadectwa eksportowego oraz wykaz krajów eksportujących,

- c) termin wprowadzenia i odwołania obowiązku kontroli, o której mowa w art. 98 ust. 1, oraz wzór zaświadczenia, o którym mowa w art. 98 ust. 2,
- 2) może określić poziom zawartości substancji promieniotwórczych w surowcach i wyrobach przemysłowych przywożonych na polski obszar celny po zdarzeniach radiacyjnych, uwzględniając dawki graniczne promieniowania jonizującego i sposób postępowania z tymi wyrobami.

ROZDZIAŁ 12

ODPOWIEDZIALNOŚĆ CYWILNA ZA SZKODY JĄDROWE

ART. 100.

W rozumieniu niniejszego rozdziału użyte określenia oznaczają:

- 1) urządzenie jądrowe:
 - a) reaktor jądrowy, z wyjątkiem reaktora wykorzystywanego w środkach transportu morskiego lub lotniczego jako źródło mocy bądź napędu, bądź w innym celu,
 - b) zakład używający paliwa jądrowego do produkcji materiału jądrowego lub zakład przetwarzania materiału jądrowego, łącznie z zakładem przerobu wyczerpanego paliwa jądrowego,
 - c) urządzenie, w którym składowany jest materiał jądrowy, z wyjątkiem składowania związanego z przewozem takiego materiału,
- 2) reaktor jądrowy – urządzenie zawierające paliwo jądrowe w stanie, w którym samopodtrzymująca się reakcja łańcuchowa rozszczepienia jądrowego może następować bez dodatkowego źródła neutronów,
- 3) paliwo jądrowe – materiał, który może wytwarzać energię przez samopodtrzymującą się reakcję łańcuchową rozszczepienia jądrowego,

- 4) materiał jądrowy:
 - a) paliwo jądrowe, z wyjątkiem uranu naturalnego lub uranu zubożonego, które może wytwarzać energię w drodze samopodtrzymującej się reakcji łańcuchowej rozszczepienia jądrowego poza reaktorem jądrowym, zarówno samo, jak i w połączeniu z innymi materiałami,
 - b) produkty lub odpady promieniotwórcze – materiał promieniotwórczy wytworzony w procesie produkcji lub wykorzystywania paliwa jądrowego lub materiał, który stał się promieniotwórczy przez napromieniowanie w związku z tym procesem, z wyłączeniem izotopów promieniotwórczych, które osiągnęły końcową fazę ich wytwarzania, tak aby mogły być wykorzystane dla celów naukowych, medycznych, rolniczych, handlowych lub przemysłowych,
- 5) szkoda jądrowa:
 - a) szkodę na osobie,
 - b) szkodę w mieniu,
 - c) szkodę w środowisku – koszty zastosowanych środków mających na celu przywrócenie stanu środowiska naturalnego, jako dobra wspólnego, sprzed jego naruszenia, chyba że naruszenie jest nieznaczne,
 - d) utratę korzyści, które poszkodowany mógłby osiągnąć, gdyby nie wyrządono mu szkody, wymienionej w lit. a) i b), a także utratę korzyści spowodowaną naruszeniem środowiska, jako dobra wspólnego – w zakresie, w jakim szkoda powstała lub wynika z promieniowania jonizującego emitowanego przez jakiekolwiek źródło promieniowania wewnątrz urzędnia jądrowego lub emitowanego przez paliwo jądrowe, materiały promieniotwórcze, odpady lub materiał jądrowy pochodzący z urzędnia jądrowego, powstałe w nim lub wprowadzone do niego, jeżeli wynikają one z właściwości promieniotwórczych tej substancji lub z połączenia właściwości promieniotwórczych z trującymi, wybuchowymi lub innymi niebezpiecznymi właściwościami takiej substancji,

- e) koszty zastosowanych środków zapobiegawczych lub szkody spowodowane ich zastosowaniem,
- 6) środki przywracające stan środowiska sprzed jego naruszenia – wszelkie właściwie zastosowane środki mające na celu przywrócenie lub naprawienie uszkodzonych lub zniszczonych składników środowiska albo, gdy jest to uzasadnione, wprowadzenie ich równoważnych odpowiedników zastępczych,
- 7) środki zapobiegawcze – wszelkie właściwe środki podjęte po wypadku jądrowym celem zapobieżenia szkodzie jądrowej określonej w pkt 5 lit. a) – d) lub jej zmniejszenia,
- 8) wypadki jądrowe – jakiekolwiek zdarzenie lub serię zdarzeń mających to samo źródło pochodzenia, które powodują szkodę jądrową lub poważne i bezpośrednie zagrożenie jej powstaniem,
- 9) osoba eksploatująca – podmiot eksploatujący urządzenie jądrowe,
- 10) SDR – jednostkę obliczeniową w rozumieniu ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. – Prawo dewizowe (Dz. U. Nr 160, poz. 1063 oraz z 1999 r. Nr 83, poz. 931).

ART. 101.

1. Osoba eksploatująca ponosi wyłączną odpowiedzialność za szkodę jądrową spowodowaną wypadkiem jądrowym w urządzeniu jądrowym lub związaną z tym urządzeniem, chyba że szkoda nastąpiła bezpośrednio wskutek działań wojennych lub konfliktu zbrojnego.
2. W czasie transportu materiałów jądrowych odpowiedzialność ponosi osoba eksploatująca urządzenie jądrowe, z którego ten materiał został wysłany, chyba że umowa z odbiorcą stanowi inaczej.
3. Jeżeli poszkodowany, na skutek umyślnego zachowania, przyczynił się do powstania lub zwiększenia szkody, sąd może zwolnić całkowicie lub częściowo osobę eksploatującą z obowiązku naprawienia szkody w odniesieniu do szkody doznanej przez poszkodowanego.

ART. 102.

1. Granicą odpowiedzialności osoby eksploatującej za szkodę jądrową w mieniu lub w środowisku jest kwota stanowiąca równowartość 150 milionów SDR, z tym, że wysokość odszkodowania za nieznaczne naruszenie środowiska jest ograniczona do zwrotu kosztów, które zostały lub zostaną poniesione w celu przywrócenia stanu środowiska sprzed jego naruszenia.
2. Jeżeli roszczenia z tytułu szkód w mieniu lub w środowisku przekraczają kwotę, o której mowa w ust. 1, osoba eksploatująca może ustanowić fundusz ograniczenia odpowiedzialności. Do postępowania w sprawie ustanowienia funduszu i jego podziału stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu morskiego o ograniczeniu odpowiedzialności za roszczenia morskie, z zastrzeżeniem ust. 3-5.
3. W sprawach dotyczących ustanowienia funduszu i jego podziału właściwy jest Sąd Okręgowy w Warszawie.
4. Wniosek o wszczęcie postępowania w sprawie ustanowienia funduszu i jego podziału powinien odpowiadać ogólnym warunkom wniosku o wszczęcie postępowania, a ponadto zawierać:
 - 1) nazwę urzędującego jądrowego,
 - 2) określenie wypadku jądrowego, z którego wynikają roszczenia, i informacje o postępowaniach zmierzających do ustalenia przebiegu tego wypadku,
 - 3) określenie rodzaju roszczeń i wierzycieli, na których zaspokojenie fundusz ma być przekazany, a także informację o znanych wnioskodawcy roszczeniach już dochodzonych przed sądem,
 - 4) oświadczenie o gotowości ustanowienia funduszu, uzasadnienie jego wysokości, a także określenie sposobu jego ustanowienia.
5. Do wniosku należy dołączyć dokumenty obejmujące dane wpływające na wysokość funduszu.

ART. 103.

1. Osoba eksploatująca jest obowiązana posiadać finansowe zabezpieczenie jej odpowie-

dzialności. Jeżeli wypadek jądrowy, oprócz szkody w mieniu lub w środowisku, wyrządził również szkodę na osobie, 10% kwoty tego zabezpieczenia przeznaczają się na zabezpieczenie roszczeń z tytułu szkody jądrowej na osobie.

2. Jeżeli w okresie 5 lat od dnia wypadku jądrowego roszczenia z tytułu szkody na osobie dochodzone od osoby eksploatującej nie przewyższają łącznie kwoty zabezpieczenia przeznaczonego wyłącznie na zaspokojenie takich roszczeń, pozostała część zabezpieczenia będzie przeznaczona na zaspokojenie roszczeń z tytułu szkody w mieniu lub w środowisku, a także roszczeń z tytułu szkody na osobie, dochodzonych przed upływem 10 lat od dnia wypadku jądrowego.
3. Skarb Państwa gwarantuje wypłatę odszkodowania z tytułu szkody jądrowej na osobie w zakresie, w jakim nie mogła być zaspokojona z zabezpieczenia finansowego, o którym mowa w ust. 1-2.
4. Minister właściwy do spraw finansów publicznych określi, w drodze rozporządzenia, sposób zabezpieczenia finansowego, o którym mowa w ust. 1, uwzględniając wysokość, rodzaj i warunki tego zabezpieczenia.

ART. 104.

1. Roszczenie o odszkodowanie z tytułu szkody jądrowej może być dochodzone bezpośrednio od osoby dającej finansowe zabezpieczenie odpowiedzialności osoby eksploatującej.
2. W przypadku, o którym mowa w ust. 1, osoba dająca zabezpieczenie może skorzystać z ograniczenia odpowiedzialności oraz innych środków obrony przysługujących osobie eksploatującej.

ART. 105.

1. Roszczenie o naprawienie szkody jądrowej na osobie nie przedawnia się.
2. Roszczenie o naprawienie szkody jądrowej w mieniu lub w środowisku przedawnia się z upływem trzech lat od dnia, w którym poszkodowany dowiedział się lub powinien był się dowiedzieć o szkodzie i osobie odpowie-

dzialnej. Jednakże roszczenie wygasa z upływem dziesięciu lat od dnia wypadku jądrowego.

3. Roszczenie o naprawienie szkody w środowisku przysługuje ministrowi właściwemu do spraw środowiska.

ART. 106.

1. W przypadku gdy szkoda jądrowa powstała w wyniku wypadku jądrowego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, sądami właściwymi do rozpatrywania pozwów w sprawach odszkodowań za szkody jądrowe są sądy okręgowe.
2. W sprawach postępowania w zakresie odszkodowań stosuje się przepisy Kodeksu postępowania cywilnego.
3. W przypadku gdy szkoda jądrowa powstała w wyniku wypadku jądrowego poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, właściwość sądów do rozpatrywania pozwów w sprawach odszkodowań za szkody jądrowe określa Konwencja wiedeńska o odpowiedzialności cywilnej za szkodę jądrową sporządzona w Wiedniu w dniu 21 maja 1963 r. (Dz. U. z 1990 r. Nr 63, poz. 370).

ART. 107.

1. Do urzędów jądrowych, w sprawach nieuregulowanych w niniejszym rozdziale, stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące obiektów jądrowych.
2. W sprawach odszkodowań, w zakresie nieuregulowanym w niniejszym rozdziale, stosuje się przepisy Kodeksu cywilnego.

ART. 108.

Przepisy niniejszego rozdziału nie naruszają przepisów o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych.

ROZDZIAŁ 13

PREZES PAŃSTWOWEJ AGENCJI ATOMISTYKI

ART. 109.

1. Prezes Państwowej Agencji Atomistyki jest centralnym organem administracji rządowej właściwym w sprawach bezpieczeństwa jądrowego i ochrony radiologicznej w zakresie określonym ustawą.
2. Prezesa Agencji powołuje i odwołuje Prezes Rady Ministrów.
3. Prezes Rady Ministrów, na wniosek Prezesa Agencji, powołuje i odwołuje wiceprezesów Agencji.
4. Prezes Rady Ministrów sprawuje nadzór nad Prezesem Agencji.

ART. 110.

Do zakresu działania Prezesa Agencji należy wykonywanie zadań związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa jądrowego i ochrony radiologicznej kraju, a w szczególności:

- 1) przygotowywanie projektów dokumentów dotyczących polityki państwa w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa jądrowego i ochrony radiologicznej uwzględniających program rozwoju energetyki jądrowej i zagrożenia wewnętrzne i zewnętrzne,
- 2) sprawowanie nadzoru nad działalnością powodującą lub mogącą powodować narażenie ludzi i środowiska na promieniowanie jonizujące oraz przeprowadzanie kontroli w tym zakresie, w tym wydawanie decyzji w sprawach zezwoleń i uprawnień oraz innych decyzji przewidzianych w ustawie,
- 3) wydawanie zaleceń technicznych i organizacyjnych w sprawach bezpieczeństwa jądrowego i ochrony radiologicznej,
- 4) wykonywanie zadań związanych z oceną sytuacji radiacyjnej kraju w warunkach normalnych i w sytuacji zdarzeń radiacyjnych oraz przekazywanie właściwym or-

- ganom i ludności informacji o tej sytuacji,
- 5) wykonywanie zadań wynikających z zobowiązań Rzeczypospolitej Polskiej w zakresie prowadzenia ewidencji i kontroli materiałów jądrowych, ochrony fizycznej materiałów i obiektów jądrowych, szczególnej kontroli obrotu z zagranicą towarami i technologiami jądrowymi oraz innych zobowiązań wynikających z umów międzynarodowych dotyczących bezpieczeństwa jądrowego i ochrony radiologicznej,
 - 6) prowadzenie działań związanych z informacją społeczną, edukacją i popularyzacją oraz informacją naukowo-techniczną i prawną w zakresie atomistyki, w tym przekazywanie ludności informacji na temat promieniowania jonizującego i jego oddziaływania na zdrowie człowieka i na środowisko oraz o możliwych do zastosowania środkach w przypadku zdarzeń radiacyjnych,
 - 7) współdziałanie z organami administracji rządowej i samorządowej w sprawach związanych z bezpieczeństwem jądrowym i ochroną radiologiczną oraz w sprawach badań naukowych w dziedzinie atomistyki,
 - 8) wykonywanie zadań związanych z obronnością i obroną cywilną kraju oraz ochroną informacji niejawnych, wynikających z odrębnych przepisów,
 - 9) przygotowywanie opinii do projektów działań technicznych związanych z pokojowym wykorzystywaniem energii atomowej na potrzeby organów administracji rządowej i samorządowej,
 - 10) współpraca z właściwymi jednostkami innych państw i organizacjami międzynarodowymi w zakresie objętym ustawą,
 - 11) opracowywanie projektów aktów prawnych w zakresie objętym ustawą i uzgadnianie ich w trybie określonym w regulaminie prac Rady Ministrów,
 - 12) opiniowanie projektów aktów prawnych opracowywanych przez uprawnione organy,
 - 13) przedstawianie Prezesowi Rady Ministrów corocznych sprawozdań ze swojej działalności oraz ocen stanu bezpieczeństwa i ochrony radiologicznej kraju.

ART. 111.

Prezes Rady Ministrów może określić, w drodze rozporządzenia, szczegółowy zakres działania Prezesa Agencji.

ART. 112.

1. Prezes Agencji wykonuje swoje zadania przy pomocy Państwowej Agencji Atomistyki, zwanej dalej "Agencją".
2. Przy Agencji działa Rada do Spraw Atomistyki, zwana dalej "Radą", jako organ doradczy i opiniodawczy Prezesa Agencji.
3. Prezes Rady Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, skład Rady oraz zakres i tryb jej działania, ustalając regulamin pracy i liczbę jej członków.
4. Prezes Rady Ministrów, na wniosek Prezesa Agencji, powołuje i odwołuje Przewodniczącą Rady.
5. Członków Rady powołuje i odwołuje Prezes Agencji.

ART. 113.

1. Prezes Rady Ministrów, w drodze rozporządzenia, nadaje statut Agencji, określający jej organizację wewnętrzną.
2. Szczegółową organizację oraz tryb pracy Agencji i zakres zadań jej komórek organizacyjnych określa regulamin organizacyjny nadany, w drodze zarządzenia, przez Prezesa Agencji.

ROZDZIAŁ 14

PAŃSTWOWE PRZEDSIĘBIORSTWO UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ "ZAKŁAD UNIESZKODLIWIANIA ODPADÓW PROMIENIOTWÓRCZYCH"

ART. 114.

1. Tworzy się państwowe przedsiębiorstwo użyteczności publicznej pod nazwą "Zakład Unieszkodliwiania Odpadów Promieniotwórczych" z siedzibą w Otwocku-Świerku, zwane dalej "Zakładem", powołane do wykonywania działalności w zakresie postępowania z odpadami promieniotwórczymi i wypalonym paliwem jądrowym, a przede wszystkim do zapewnienia stałej możliwości składowania odpadów promieniotwórczych i wypalonego paliwa jądrowego.
2. Zakład może również wykonywać działalność w zakresie postępowania z odpadami niebezpiecznymi, o których mowa w przepisach dotyczących odpadów, oraz inną działalność określoną w statucie, o którym mowa w art. 121.

ART. 115.

1. Zakład posiada osobowość prawną.
2. Organy państwowe mogą podejmować decyzje w zakresie działalności Zakładu tylko w przypadkach przewidzianych ustawą.

ART. 116.

1. Nadzór nad Zakładem oraz funkcję organu założycielskiego sprawuje minister właściwy do spraw gospodarki.
2. Minister właściwy do spraw gospodarki przeprowadza kontrolę i dokonuje corocznej oceny działalności Zakładu, którą przedstawia Prezesowi Rady Ministrów do dnia 30 marca roku następnego.
3. Minister właściwy do spraw gospodarki może powołać komisję w celu zbadania gospo-

- darki Zakładu i sformułowania wniosków wynikających z oceny tej gospodarki.
4. Na podstawie wniosków komisji minister właściwy do spraw gospodarki może zobowiązać dyrektora Zakładu do poprawy gospodarki Zakładu lub przedstawienia programu naprawczego i jego realizacji. Program ten podlega zatwierdzeniu przez ministra właściwego do spraw gospodarki.
5. Minister właściwy do spraw gospodarki w razie stwierdzenia, że decyzja dyrektora Zakładu jest sprzeczna z prawem, wstrzymuje jej wykonanie i zobowiązuje dyrektora do jej zmiany lub uchYLENIA.
6. Dyrektorowi Zakładu przysługuje prawo wniesienia sprzeciwu w stosunku do decyzji podjętych przez ministra właściwego do spraw gospodarki, na zasadach i w trybie określonych w przepisach o przedsiębiorstwach państwowych.

ART. 117.

1. Organem Zakładu jest dyrektor, który zarządza Zakładem i reprezentuje go na zewnątrz.
2. Dyrektora Zakładu powołuje i odwołuje minister właściwy do spraw gospodarki.
3. Dyrektor może powoływać i odwoływać zastępców dyrektora oraz pełnomocników Zakładu, którzy działają samodzielnie w granicach ich umocowania.
4. Udzielenie pełnomocnictwa wymaga formy pisemnej pod rygorem nieważności.
5. Udzielenie i odwołanie pełnomocnictwa podlega ujawnieniu w rejestrze przedsiębiorstw państwowych, z wyłączeniem pełnomocnictwa do dokonywania poszczególnych czynności oraz pełnomocnictw procesowych.
6. W Zakładzie nie działają organy samorządu załogi przedsiębiorstwa.

ART. 118.

1. Zakład występuje w obrocie we własnym imieniu i na własny rachunek.
2. Zakład z tytułu wykonywania działalności pobiera opłaty.
3. Do sprzedaży przez Zakład środków trwałych lub zorganizowanych części mienia i go-

spodarowania nimi stosuje się przepisy obowiązujące przedsiębiorstwa państwowe.

4. Środki trwałe nie mogą służyć do zaspokojenia zobowiązań pieniężnych Zakładu.

ART. 119.

1. Zakład otrzymuje z budżetu państwa dotację podmiotową na postępowanie z odpadami promieniotwórczymi i wypalonym paliwem jądrowym.
2. Wysokość dotacji określa ustawa budżetowa na wniosek ministra właściwego do spraw gospodarki.
3. Dyrektor Zakładu przedstawia ministrowi właściwemu do spraw gospodarki rozliczenie z otrzymanej dotacji, zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 120 ust. 2.

ART. 120.

1. Zakład prowadzi gospodarkę finansową na zasadach określonych w przepisach o gospodarce finansowej przedsiębiorstw państwowych, o ile przepisy ustawy nie stanowią inaczej.
2. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, sposób rozliczania dotacji, o której mowa w art. 119 ust. 1, w tym rodzaje dokumentów i danych, jakie powinny być uwzględnione przy rozliczaniu dotacji, sposób ustalania opłat, o których mowa w art. 118 ust. 2, uwzględniając czynniki, jakie należy brać pod uwagę przy ustalaniu opłat, tryb i termin podawania informacji o opłatach do publicznej wiadomości oraz sposób prowadzenia gospodarki finansowej Zakładu, w tym kontroli sprawozdań finansowych i wyboru biegłych do ich badania, oraz organ właściwy do zatwierdzania rocznych sprawozdań finansowych Zakładu, tryb zbywania składników majątkowych, sposób finansowania wynagrodzeń i inwestycji, a także tryb podejmowania decyzji w sprawach finansowych.

ART. 121.

1. Szczegółowe zadania, organizację, tryb tworzenia jednostek zamiejscowych i ich uprawnienia, system kontroli wewnętrznej i sposób

działania Zakładu określa statut Zakładu, uwzględniający przy ustalaniu zadań dodatkowych konieczność zapewnienia realizacji zadań, dla których wykonywania Zakład został utworzony, podział Zakładu na jednostki merytoryczne i jednostki obsługi, zakres spraw, jakie nie mogą być powierzone jednostkom zamiejscowym.

2. Statut może przewidywać powołanie organów doradczych i opiniodawczych dyrektora Zakładu.
3. Statut nadaje Zakładowi, w drodze zarządzenia, minister właściwy do spraw gospodarki.

ART. 122.

Do Zakładu nie stosuje się przepisów ustawy z dnia 30 sierpnia 1996 r. O komercjalizacji i prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych (Dz. U. Nr 118, poz. 561 i Nr 156, poz. 775, z 1997 r. Nr 32, poz. 184, Nr 98, poz. 603, Nr 106, poz. 673, Nr 121, poz. 770, Nr 137, poz. 926 i Nr 141, poz. 945, z 1998 r. Nr 106, poz. 668, z 1999 r. Nr 40, poz. 400 i Nr 101, poz. 1178 oraz z 2000 r. Nr 15, poz. 180, Nr 26, poz. 306, Nr 31, poz. 383, Nr 60, poz. 703 i Nr 84, poz. 948).

ROZDZIAŁ 15

PRZEPISY KARNE

ART. 123.

1. Kierownikowi jednostki organizacyjnej, który:
 - 1) bez wymaganego zezwolenia lub wbrew jego warunkom podejmuje działalność określoną w art. 4 ust. 1, albo dokonuje przywozu lub wywozu, o którym mowa w art. 62 ust. 1, albo zatrudnia pracowników bez uprawnień, kwalifikacji lub umiejętności określonych w przepisach ustawy, będąc odpowiedzialnym za bezpieczeństwo jądrowe i ochronę radiologiczną, dopuszcza do narażenia pracownika lub innej
 - 2)

osoby z naruszeniem przepisów art. 14 ust. 1 w związku z art. 25 pkt 1 oraz art. 19 ust. 1 i art. 20 ust. 1-3,

- 3) nie dopełnia obowiązków w zakresie bezpieczeństwa jądrowego i ochrony radiologicznej przy pracy z materiałami jądrowymi, źródłami promieniowania jonizującego, odpadami promieniotwórczymi i wypalonym paliwem jądrowym oraz przy ich przygotowaniu do transportu i składowaniu,
- 4) utracił lub pozostawił bez właściwego zabezpieczenia powierzony mu materiał jądrowy, źródło promieniowania jonizującego albo odpady promieniotwórcze lub wypalone paliwo jądrowe,
- 5) nie dopełnia obowiązku kontroli dozymetrycznej lub prowadzenia ewidencji materiałów jądrowych, źródeł promieniowania jonizującego, odpadów promieniotwórczych i wypalonego paliwa jądrowego,
- 6) uniemożliwia lub utrudnia przeprowadzenie czynności kontrolnych w zakresie bezpieczeństwa jądrowego i ochrony radiologicznej albo nie udziela informacji lub udziela informacji nieprawdziwej albo zataja prawdę w zakresie bezpieczeństwa jądrowego i ochrony radiologicznej – wymierza się karę pieniężną w wysokości nie przekraczającej pięciokrotności przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w gospodarce narodowej w okresie trzech kwartałów roku poprzedzającego popełnienie czynu, ogłoszanego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego na podstawie ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2000 r. Nr 14, poz. 176, Nr 22, poz. 270, Nr 60, poz. 703 i Nr 70, poz. 816).
2. Pracownikowi zatrudnionemu w obiekcie jądrowym, który nie zawiadamia przełożonego lub organu dozoru jądrowego o zdarzeniu lub stanie mogącym spowodować zagrożenie dla bezpieczeństwa jądrowego i ochrony radiologicznej, wymierza się karę pieniężną w wysokości nie przekraczającej dwukrotności przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia, o którym mowa w ust. 1.

ART. 124.

1. Kary pieniężne, o których mowa w art. 123, nakłada, w formie decyzji administracyjnej:
 - 1) Główny Inspektor Dozoru Jądrowego – jeżeli organem właściwym do wydania zezwolenia albo przyjęcia zgłoszenia jest Prezes Agencji,
 - 2) wojewódzki inspektor sanitarny lub wojskowy inspektor sanitarny – jeżeli organy te są właściwe do wydania zezwolenia.
2. Decyzji, o której mowa w ust. 1, nadaje się rygor natychmiastowej wykonalności.

ART. 125.

1. Nie można nałożyć kary pieniężnej, jeżeli od dnia popełnienia czynu upłynęło 5 lat.
2. Kary pieniężnej nie pobiera się po upływie 5 lat od dnia wydania ostatecznej decyzji o nałożeniu kary.

ART. 126.

1. Kary, o których mowa w art. 123, podlegają, wraz z odsetkami za zwłokę, egzekucji w trybie określonym w przepisach o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.
2. Środki uzyskane z tytułu kar pieniężnych są przychodami budżetu państwa.

ART. 127.

Kto nie stosuje się do:

- 1) nakazu czasowego przesiedlenia,
- 2) nakazu pozostawiania w pomieszczeniach zamkniętych,
- 3) zakazu wypasu bydła na skażonym terenie lub zakazu karmienia zwierząt hodowlanych skażoną paszą – podlega karze grzywny lub aresztu.

ROZDZIAŁ 16

PRZEPISY PRZEJŚCIOWE, DOSTOSOWUJĄCE I KOŃCOWE

ART. 128.

Wyodrębnione pod względem prawnym i organizacyjnym z mienia jednostki badawczo-rozwojowej Instytut Energii Atomowej z siedzibą w Otwocku - Świerku mienie Zakładu Doświadczalnego Unieszkodliwiania Odpadów Promieniotwórczych staje się mieniem Zakładu, o którym mowa w art. 114 ust. 1.

ART. 129.

Minister właściwy do spraw gospodarki, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw finansów publicznych, może wyposażyć Zakład w mienie inne niż określone w art. 128.

ART. 130.

Do czasu powołania dyrektora Zakładu minister właściwy do spraw gospodarki powołuje do kierowania Zakładem, na czas nie dłuższy niż 6 miesięcy, tymczasowego kierownika Zakładu.

ART. 131.

Pracownicy zatrudnieni w Zakładzie Doświadczalnym Unieszkodliwiania Odpadów Promieniotwórczych Instytutu Energii Atomowej stają się pracownikami Zakładu zgodnie z art. 23¹ Kodeksu pracy.

ART. 132.

Minister Obrony Narodowej w odniesieniu do podległych mu jednostek organizacyjnych i minister właściwy do spraw wewnętrznych w odniesieniu do Policji, Państwowej Straży Pożarnej, Straży Granicznej i podległych mu jednostek organizacyjnych, po zasięgnięciu opinii Prezesa Agencji, określają, w drodze zarządzenia,

sposób wykonywania przepisów ustawy w tych jednostkach.

ART. 133.

1. Główny Inspektor Dozoru Jądrowego i inspektorzy dozoru jądrowego, którzy zostali powołani lub uzyskali uprawnienia przed dniem wejścia w życie ustawy, stają się odpowiednio Głównym Inspektorem Dozoru Jądrowego i inspektorami dozoru jądrowego w rozumieniu ustawy.
2. Zezwolenia wydane na podstawie ustawy, o której mowa w art. 138, zachowują ważność do upływu terminu określonego w zezwoleniu.
3. Uprawnienia uzyskane na podstawie art. 33 ust. 3 pkt 1 oraz ust. 4 ustawy, o której mowa w art. 138, zachowują ważność do upływu terminu określonego w uprawnieniu.
4. Zezwolenia związane z nabywaniem i stosowaniem substancji promieniotwórczych, wydane na podstawie przepisów obowiązujących przed dniem wejścia w życie ustawy, o której mowa w art. 138, w szczególności na podstawie przepisów:
 - 1) rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 18 czerwca 1968 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy stosowaniu promieniowania jonizującego (Dz. U. Nr 20, poz. 122),
 - 2) uchwały Nr 266/64 Rady Ministrów z dnia 29 sierpnia 1964 r. w sprawie użytkowania substancji promieniotwórczych,
 - 3) zarządzenia Nr 23/70 Pełnomocnika Rządu do Spraw Wykorzystania Energii Jądrowej z dnia 21 lipca 1970 r. w sprawie nabywania i stosowania substancji promieniotwórczych – zachowują ważność do czasu zastąpienia ich zezwoleniami wydanymi na podstawie ustawy, jednak nie dłużej niż przez 24 miesiące od dnia jej wejścia w życie.
5. Krajowe Składowisko Odpadów Promieniotwórczych w Różanie, określone w przepisach wydanych na podstawie ustawy, o której mowa w art. 138, uznaje się za Krajowe Składowisko Odpadów Promieniotwórczych w rozumieniu ustawy.

6. Postępowania wszczęte przed dniem wejścia w życie ustawy toczą się do chwili ich zakończenia zgodnie z przepisami dotychczasowymi.

ART. 134.

W rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. – Prawo upadłościowe (Dz. U. z 1991 r. Nr 118, poz. 512, z 1994 r. Nr 1, poz. 1, z 19s95 r. Nr 85, poz. 426, z 1996 r. Nr 6, poz. 43, Nr 43, poz. 189, Nr 106, poz. 496 i Nr 149, poz. 703, z 1997 r. Nr 28, poz. 153, Nr 54, poz. 349, Nr 117, poz. 751, Nr 121, poz. 770 i Nr 140, poz. 940, z 1998 r. Nr 117, poz. 756 oraz z 2000 r. Nr 26, poz. 306, Nr 84, poz. 948 i Nr 94, poz. 1037) w art. 3 w § 2 po wyrazach "Porty Lotnicze" wyraz "oraz" zastępuje się przecinkiem, a po wyrazach "Poczta Polska" dodaje się wyrazy "oraz państwowego przedsiębiorstwa użyteczności publicznej "Zakład Unieszkodliwiania Odpadów Promieniotwórczych".

ART. 135.

W ustawie z dnia 25 września 1981 r. o przedsiębiorstwach państwowych (Dz. U. z 1991 r. Nr 18, poz. 80, Nr 75, poz. 329, Nr 101, poz. 444 i Nr 107, poz. 464, z 1993 r. Nr 18, poz. 82, Nr 60, poz. 280, z 1994 r. Nr 1, poz. 3, Nr 80, poz. 368 i Nr 113, poz. 547, z 1995 r. Nr 1, poz. 2, Nr 95, poz. 474 i Nr 154, poz. 791, z 1996 r. Nr 90, poz. 405, Nr 106, poz. 496, Nr 118, poz. 561 i Nr 156, poz. 775, z 1997 r. Nr 43, poz. 272, Nr 96, poz. 591, Nr 104, poz. 661, Nr 106, poz. 675, Nr 121, poz. 769 i 770 i Nr 123, poz. 777 oraz z 2000 r. Nr 26, poz. 306, Nr 84, poz. 948) w art. 4 w ust. 2 dodaje się pkt 3 w brzmieniu: "3) państwowego przedsiębiorstwa użyteczności publicznej "Zakład Unieszkodliwiania Odpadów Promieniotwórczych".

ART. 136.

W ustawie z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej (Dz. U. z 1999 r. Nr 82, poz. 928 oraz z 2000 r. Nr 12, poz. 136,

Nr 43, poz. 489, Nr 48, poz. 550, Nr 62, poz. 718, Nr 70, poz. 816 i Nr 73, poz. 852) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 9 w ust. 3 skreśla się wyrazy "Państwowej Agencji Atomistyki",
- 2) w art. 33a po pkt 3 dodaje się pkt 3a w brzmieniu: "Państwową Agencję Atomistyki".

ART. 137.

Przepisy wykonawcze wydane na podstawie przepisów ustawy, o której mowa w art. 138, zachowują moc do czasu wejścia w życie aktów wykonawczych wydanych na podstawie upoważnień ustawowych w brzmieniu nadanym ustawą, w zakresie, w jakim nie są z nią sprzeczne, jednak nie dłużej niż przez 12 miesięcy od dnia jej wejścia w życie.

ART. 138.

Traci moc ustawa z dnia 10 kwietnia 1986 r. – Prawo atomowe (Dz. U. Nr 12, poz. 70, z 1987 r. Nr 33, poz. 180, z 1991 r. Nr 8, poz. 28, z 1994 r. Nr 90, poz. 418, z 1995 r. Nr 104, poz. 515 oraz z 1996 r. Nr 24, poz. 110 i Nr 106, poz. 496).

ART. 139.

Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2002 r., z wyjątkiem:

- 1) rozdziału 13 i art. 136, które wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia,
- 2) art. 21 ust. 2 i art. 27 ust. 2, które wchodzi w życie po upływie 24 miesięcy od dnia ogłoszenia

KOMENTARZ DO USTAWY - PRAWO ATOMOWE

Magdalena Akonom

WSTĘP

Nowa ustawa zastąpi obecnie obowiązującą ustawę – Prawo atomowe, uchwaloną 10 kwietnia 1986 r. i dotychczas 6-krotnie nowelizowaną. Zmianę ustawy uzasadniają następujące przesłanki:

- od 1986 r. Polska stała się członkiem szeregu organizacji międzynarodowych i przystąpiła do konwencji odnoszących się do spraw związanych z wykorzystywaniem energii atomowej, co spowodowało konieczność dostosowania przepisów krajowych do norm międzynarodowych, najistotniejsze zobowiązania w tym zakresie wynikają z Układu o Stowarzyszeniu Polski ze Wspólnotami Europejskimi, wymagającego zharmonizowania prawa polskiego z prawem obowiązującym w Unii Europejskiej;
- do chwili obecnej nieuregulowane jest postępowanie w przypadku zdarzeń radiacyjnych związanych z potencjalnymi awariami w obiektach jądrowych lub w zakładach stosujących źródła promieniowania jonizującego;
- "stara" ustawa nie obejmowała działalności wykonywanej w warunkach zwiększonego, w wyniku działania człowieka, narażenia na naturalne promieniowanie jonizujące;
- niektóre istotne z punktu widzenia ochrony radiologicznej rozwiązania organizacyjne są uregulowane w trybie samoistnych uchwał Rady Ministrów pochodzących z początku lat 60-tych (służba pomiarów skażeń promieniotwórczych, służba awaryjna), co jest niezgodne z obecnym pojęciem źródeł prawa;
- konieczność dostosowania ustawy do wymogów Konstytucji.

W projekcie utrzymano ogólną strukturę redakcyjną dotychczasowego aktu (podział na rozdziały).

PORÓWNANIE NOWEJ USTAWY Z OBECNIE OBOWIĄZUJĄCĄ

Rozdział 1. Przepisy ogólne

- rozszerzono zakres przedmiotowy ustawy o działalność prowadzoną w warunkach zwiększonego wskutek działania człowieka narażenia na naturalne promieniowanie jonizujące, a także o działania podejmowane w przypadku zdarzeń radiacyjnych lub w przypadku długotrwałego narażenia związanego z następstwami zdarzenia radiacyjnego lub dowolnej dawnej działalności (art. 1 ust. 3 i 4),
- znacznie zwiększono liczbę zdefiniowanych pojęć ustawowych, dostosowując się do rozszerzonego zakresu przedmiotowego ustawy.

Rozdział 2. Zezwolenia w zakresie bezpieczeństwa jądrowego i ochrony radiologicznej

- obowiązkiem uzyskania zezwolenia objęto, poza dotychczasowymi przypadkami, również działalność polegającą na: zamierzonym dodawaniu substancji promieniotwórczych w procesie produkcyjnym artykułów medycznych oraz import lub eksport takich artykułów; zamierzonym podawaniu substancji promieniotwórczych ludziom i zwierzętom w celu medycznej lub weterynaryjnej diagnostyki, leczenia lub badań naukowych,
- w sposób jednoznaczny przeprowadzono podział uprawnień do wydawania zezwoleń: zezwolenia wydaje Prezes PAA na wszystkie rodzaje działalności określone w art. 4 ust. 1 z jednym wyjątkiem: zezwolenie na produkcję, nabywanie, uruchamianie i stosowanie aparatów rtg o energii promieniowania do 300 keV do celów medycznych wydaje wojewódzki inspektor sanitarny (w tym również wojskowy inspektor sanitarny – w odniesieniu do jednostek MON). Podział ten dotyczy również uprawnień do powoływania inspektorów ochrony radiologicznej i nadzoru nad wydanymi zezwoleniami.

Rozdział 3. Zasady bezpieczeństwa jądrowego i ochrony radiologicznej oraz ochrona zdrowia pracowników

- sformułowano podstawowe zasady ochrony radiologicznej: konieczność uzasadnienia działalności związanej z promieniowaniem jonizującym, obowiązek optymalizacji narażenia na promieniowanie jonizujące oraz utrzymano obowiązek nie przekraczania dawek promieniowania jonizującego powyżej ustalonych limitów (art. 8, 9 ust. 1 i 14 ust. 1),
- wprowadzono obowiązek poddawania regularnej ocenie narażenia ogółu ludności w wyniku stosowania promieniowania jonizującego (art. 24),
- pracownicy zatrudnieni w warunkach narażenia na promieniowanie jonizujące zostali zaszeregowani do dwóch kategorii, ze względu na stopień narażenia (art. 17), a miejsca ich pracy podzielono na tereny kontrolowane i nadzorowane (art. 18),
- określono zasady postępowania w szczególnych warunkach (art. 19) i w działaniach interwencyjnych (art. 20) z jednoczesnym ustaleniem poziomu dopuszczalnych dawek promieniowania jonizującego, jakie mogą otrzymać osoby uczestniczące w takich działaniach,
- sformułowano obowiązki pracodawcy zatrudniającego pracowników w warunkach narażenia, mające na celu ochronę zdrowia tych pracowników z przyjęciem zasady, że ochrona tzw. pracowników zewnętrznych jest równa ochronie pracowników zatrudnianych przez danego pracodawcę na stałe (art. 29),
- szczególną ochronę zapewniono pracownikom kategorii A, którzy mogliby być narażeni na otrzymanie dawki skutecznej lub równoważnej o określonej wartości (art. 30),

Rozdział 4. Obiekty jądrowe, Rozdział 5. Materiały jądrowe i Rozdział 6. Źródła promieniowania jonizującego

- rozdziały te zachowały swe dotychczasowe uregulowania, uległy jedynie uszczegółowieniu przepisy dotyczące ochrony fizycznej materiałów jądrowych oraz wprowadzono

no delegację dla Rady Ministrów do określenia szczegółowych wymagań technicznych dla pracowni stosujących źródła promieniowania i dotyczących zasad pracy ze źródłami (art. 45).

Rozdział 7. Odpady promieniotwórcze i wypalone paliwo jądrowe

- rozdział w sposób jednoznaczny określa zasady obowiązujące w całym procesie postępowania z odpadami promieniotwórczymi i wypalonym paliwem jądrowym. Zawiera obszerne upoważnienia (tzw. delegacje) dla wydania szczególnych unormowań dotyczących poszczególnych etapów tego procesu. Wypalone paliwo jądrowe stanowi odrębną grupę materiałów promieniotwórczych, zaliczaną do odpadów wysokoaktywnych. Wypalone paliwo jądrowe podczas całego procesu postępowania z nim jest materiałem jądrowym i wymaga odpowiedniego zabezpieczenia fizycznego.

Rozdział 8. Transport oraz przewóz materiałów jądrowych, źródeł oraz odpadów promieniotwórczych i wypalonego paliwa jądrowego

- oprócz dotychczasowych uregulowań dodano przepisy dotyczące ich przywozu z zagranicy i wywozu za granicę, oraz wprowadzono wymóg uzyskania zgody Prezesa PAA na przywóz, wywóz i transport odpadów promieniotwórczych i wypalonego paliwa jądrowego (art. 62).

Rozdział 9. Nadzór i kontrola w zakresie bezpieczeństwa jądrowego i ochrony radiologicznej (rozdział 10 ustawy z 1986 r.)

- zrezygnowano z nazwy rozdziału: "Państwowy dozór bezpieczeństwa jądrowego i ochrony radiologicznej" ponieważ praktyka wykazała, że jest to przez adresatów ustawy mylnie utożsamiane ze zinstytucjonalizowaną organizacją,
- rozwiązania dotyczące wykonywania zadań w zakresie nadzoru i kontroli nad warunkami bezpieczeństwa jądrowego i ochrony radiologicznej nie zostały w sposób istotny zmienione; określono wyraźnie status Prezesa Agencji, Głównego Inspektora Dozoru Jądrowego

i inspektorów dozoru jądrowego jako organów dozoru jądrowego,

- określono wymogi jakie musi spełniać osoba powoływana na inspektora dozoru jądrowego (dotychczas brak było takich wymogów wyrażonych *expressis verbis*), (art. 65).

Rozdział 10. Ocena sytuacji radiacyjnej kraju (nowy rozdział)

- rozdział ten ujmuje całość zagadnień związanych z oceną sytuacji radiacyjnej kraju, reguluje zasady finansowania stacji i placówek prowadzących pomiary skażeń promieniotwórczych i innych służb, działających na potrzeby tej oceny, określa ich podległość i wzajemne powiązania, oraz zadania Prezesa PAA w tym zakresie.

Rozdział 11. Postępowanie w przypadku zdarzeń radiacyjnych (nowy rozdział)

- dotychczas nie było przepisów prawnych, które regulowałyby te zagadnienia.
- dokonano podziału na rodzaje zdarzeń radiacyjnych ze względu na obszar, na którym mogłyby być odczuwane ich skutki; określono organy odpowiedzialne za usuwanie tych skutków i ich ograniczanie; określono rodzaje dopuszczalnych działań interwencyjnych (art. 90) i sposób ich wprowadzania oraz ustalono kto ponosi koszty tych działań;

Uwaga: Ustawa dzieli działania mające na celu usuwanie/ograniczenie skutków zdarzeń radiacyjnych na dwa rodzaje: "działania" oraz "działania interwencyjne". Te ostatnie wyliczono w art. 90, a ich wprowadzenie obwarowane zostało szeregiem warunków.

Rozdział 12. Odpowiedzialność cywilna za szkody jądrowe (rozdział 9 ustawy z 1986 r.)

- obecne zapisy rozdziału uwzględniają wymogi Konwencji Wiedeńskiej o odpowiedzialności za szkodę jądrową, która została ratyfikowana przez Polskę w 1990 r. oraz postanowienia Protokołu Zmieniającego Konwencję Wiedeńską, podpisanego przez Polskę w 1997 r. Spowodowało to konieczność zdefiniowania pojęć na potrzeby tylko tego rozdziału. Określono w nim zasadę odpowie-

dzialności osoby eksploatującej urządzenie jądrowe za szkody jądrowe powstałe w wyniku eksploatacji tego urządzenia, wysokość odszkodowania oraz sposób zgłaszania szkody, jak również obowiązek posiadania przez osobę eksploatującą zabezpieczenia finansowego jej odpowiedzialności; wysokość, rodzaj, warunki i sposób zabezpieczenia ureguje minister właściwy do spraw finansów publicznych.

Rozdział 13. Prezes Państwowej Agencji Atomistyki

- zrezygnowano z odrębnego określania zadań dla Prezesa PAA i PAA przyjmując, że zadania przypisywane są organowi, który je wykonuje przy pomocy swojego "aparatu pomocniczego" jakim jest PAA,
- uaktualniono zadania Prezesa Agencji, uwzględniając zmiany, jakie zaszły w przepisach wydanych po 1986 r. oraz dodatkowe zadania zawarte w nowej ustawie,

Rozdział 14. Państwowe przedsiębiorstwo użyteczności publicznej "Zakład Unieszkodliwiania Odpadów Promieniotwórczych"

- zgodnie z ustawą Prawo atomowe z 1986 r. za prawidłowe postępowanie z odpadami promieniotwórczymi odpowiedzialna jest Państwowa Agencja Atomistyki. Wszelkie zagadnienia techniczne i technologiczne związane z odpadami realizowane są w Instytucie Energii Atomowej (w Zakładzie Doświadczalnym Unieszkodliwiania Odpadów Promieniotwórczych – ZDUOP), nad którym nadzór sprawuje Prezes Państwowej Agencji Atomistyki.
Nowa ustawa powołuje instytucję mocno osadzoną w systemie jednostek organizacyjnych państwa lecz pozostającą poza strukturami Państwowej Agencji Atomistyki – jest to przedsiębiorstwo użyteczności publicznej utworzone na bazie Zakładu Doświadczalnego Unieszkodliwiania Odpadów Promieniotwórczych Instytutu Energii Atomowej.
Państwo zostało zobligowane do współfinansowania działalności tego przedsiębiorstwa. Będzie ono zatem w dużej części dotowane z budżetu ministra gospodarki, któremu po-

wierzono wykonywanie nad nim funkcji organu założycielskiego.

Rozdział 15. Kary pieniężne

- wprowadzenie kar pieniężnych zamiast dotychczasowych przepisów karnych spowodowane jest ściślejszym powiązaniem "czasowym" wystąpienia nieprawidłowości i ukaraniem osoby za nie odpowiedzialnej. Zróżnicowanie wielkości kary pieniężnej uzależnione jest od "ciężaru gatunkowego" nieprawidłowości.

USTAWA A MIĘDZYNARODOWE AKTY PRAWNE

Ustawa odzwierciedla postanowienia zawarte w międzynarodowych aktach prawnych, których stroną jest Polska, przede wszystkim doty-

czące ochrony radiologicznej. Najistotniejszymi aktami w tym zakresie są:

- Konwencja o bezpieczeństwie jądrowym,
- Wspólna Konwencja bezpieczeństwa w postępowaniu z odpadami promieniotwórczymi i bezpieczeństwa w postępowaniu z wypalonym paliwem jądrowym,
- dyrektywa Rady 96/29/Euratom z 13 maja 1996 r. ustalająca podstawowe normy bezpieczeństwa dotyczące ochrony zdrowia przed promieniowaniem jonizującym pracowników i ogółu ludności,

Opublikowanie ustawy z dużym wyprzedzeniem w stosunku do jej wejście w życie pozwoli adresatom ustawy na dostosowanie się do jej wymogów (generalnie okres ten wynosi rok, w przypadku obowiązku uzyskania akredytacji – 2 lata).

Notka o autorze

Magdalena Akonom – mgr prawa, dyrektor Departamentu Prawno-Organizacyjnego w Państwowej Agencji Atomistyki.

NARAŻENIE NA PROMIENIOWANIE NATURALNE W DYREKTYWIE UNII EUROPEJSKIEJ ORAZ W POLSKIM PRAWIE ATOMOWYM - PRAKTYCZNA INTERPRETACJA WYMAGAŃ RADY UNII ORAZ PROPOZYCJE ZMIAN W PRZEPISACH OBOWIĄZUJĄCYCH W GÓRNICTWIE

Tadeusz Musiałowicz

DYREKTYWA I WYTYCZNE UNII

Zakres Dyrektywy 96/29 EURATOM określony jest w Artykule 2. Dyrektywa obejmuje wszelką działalność związaną z narażeniem na promieniowanie pochodzące od źródeł sztucznych oraz od źródeł naturalnych gdy działalność ta dotyczy właściwości promieniotwórczych, rozszczepialnych lub paliworodnych naturalnych radionuklidów. Zgodnie z rozdziałem VII Dyrektywy obejmuje ona także inne przypadki znaczącego narażenia na promieniowanie naturalne pracowników i osób postronnych, jeśli nie można tego pominąć z punktu widzenia ochrony radiologicznej za wyjątkiem narażenia od radonu i jego pochodnych w mieszkaniach. Problem ten omówiony jest oddzielnie w zaleceniach Komisji Unii Europejskiej [1]. Dyrektywa nie dotyczy także naturalnego tła promieniowania tzn. radionuklidów w ciele człowieka (w fizjologicznym składzie ciała)¹, promieniowania kosmicznego na poziomie ziemi oraz promieniowania pochodzącego od radionuklidów znajdujących się w nienaruszonej skorupie ziemskiej.

Artykuł 40 Dyrektywy nakłada na państwa członkowskie obowiązek identyfikacji miejsc gdzie występuje znacząco wzmożone promieniowanie naturalne. Ma to w szczególności związek z:

- działalnością, przy której pracownicy lub osoby postronne są narażone na promieniowanie pochodnych toronu lub radonu, promieniowanie gamma lub jakiegokolwiek inny rodzaj promieniowania jonizującego w miejscach pracy takich jak np. uzdrowiska, jaskinie i kopalnie;
- pracą z materiałem, który nie jest uważany za promieniotwórczy, ale zawiera naturalne ra-

- radionuklidy powodujące znaczący wzrost narażenia pracowników lub osób postronnych; działalnością, której produkty nie są traktowane jako promieniotwórcze ale zawierają naturalne radionuklidy powodujące znaczący wzrost narażenia;
- obsługą samolotów.

Wymagania kolejnych dwóch artykułów mają zastosowanie do miejsc, które zostały przez państwo członkowskie zakwalifikowane jako takie gdzie występuje znaczące promieniowanie naturalne:

Artykuł 41 dotyczy ochrony przed narażeniem od ziemskich naturalnych źródeł promieniowania. Kraj członkowski musi kontrolować narażenie pochodzące od tych źródeł oraz w miarę potrzeby:

- a) podjąć kroki w celu zmniejszenia ekspozycji według zasad podanych w rozdziale IX Dyrektywy, dotyczącym interwencji w sytuacjach nadzwyczajnych;
- b) zastosować środki ochronne niezbędne dla spełnienia wymagań określonych w rozdziałach III do VI i VIII dotyczących:
 - obowiązku zgłaszania o podjęciu działalności lub uzyskania zezwolenia na jej podjęcie;
 - uzasadnienia podjęcia działalności i nie przekraczania dawek granicznych w warunkach narażenia oraz optymalizacji warunków takiej działalności;
 - oceny dawki efektywnej;
 - podstawowych zasad ochrony operacyjnej;
 - ochrony ludności w normalnych okolicznościach (tzn. gdy źródło narażenia znajduje się pod kontrolą).

Artykuł 42 dotyczy ochrony załogi samolotów. Kraj członkowski musi zobowiązać władze lotnicze do brania pod uwagę narażenia na promieniowanie kosmiczne załogi samolotów, która może otrzymać dawkę efektywną powyżej 1mSv w ciągu roku.

- W szczególności należy wtedy:
- przeprowadzić ocenę wartości oszacowanych dawek przy układaniu programów pracy w celu obniżenia narażenia załogi;
 - informować pracowników o ryzyku narażenia zdrowia jakie stwarza ich praca;
 - stosować w odniesieniu do kobiet ograniczenia podane w artykule 10 Dyrektywy.

Dyrektywa podaje definicję naturalnych źródeł promieniowania. Są to źródła naturalnego promieniowania jonizującego pochodzenia ziemskiego i kosmicznego.

Artykuł 18 Dyrektywy określający postępowanie w miejscach pracy mówi o potrzebie zwrócenia uwagi z punktu widzenia ochrony przed promieniowaniem na miejsca gdzie istnieje możliwość narażenia ludzi na dawkę efektywną powyżej 1 mSv w ciągu roku.

Podjęte, w tych przypadkach, kroki powinny być odpowiednie do rodzaju pracy, źródła narażenia oraz związanego z tym ryzyka. W przedziale małych dawek, który na podstawie analizy wymagań Dyrektywy można przyjąć od 1 mSv do 6 mSv (dawka efektywna) w ciągu roku, Unia Europejska daje dużo swobody swoim członkom w zakresie określania niezbędnych środków ochrony. W swoich zaleceniach [2] Komisja Unii Europejskiej podaje cztery stopnie wymagań w zależności od stopnia narażenia na promieniowanie (tabela poniżej).

	Normalne warunki pracy	Warunki pracy mało prawdopodobne	Wymagania
Stopień 1	< 1 mSv/rok	-	nie wymaga przepisów ochrony radiologicznej
Stopień 2	1 – 6 mSv/rok	< 20 mSv/rok	niższy poziom przepisów
Stopień 3	6 – 20 mSv/rok	20 – 50 mSv/rok	wyższy poziom przepisów
Stopień 4	> 20 mSv/rok	> 50 mSv/rok	normalna praca nie dozwolona

² teren znajdujący się pod odpowiednim nadzorem, co do stopnia i rodzaju narażenia

Artykuł 40 Dyrektywy wymaga stosowania jej postanowień w stosunku do miejsc pracy zakwalifikowanych przez kraj członkowski, jako miejsca o znacząco podwyższonym narażeniu od naturalnych radionuklidów. Ustalenie co znaczy słowo "znacząco" zależy w znacznym stopniu od kraju członkowskiego. Pewne praktyczne wskazówki gdzie mogą takie miejsca występować można znaleźć w wytycznych Komisji Unii [3].

INTERPRETACJA WYMAGAŃ DYREKTYWY

W historii ustalania limitów napromienienia nie uwzględniano nigdy naturalnego tła promieniowania. Do tej zasady stosuje się również Rada Unii Europejskiej (Art. 2 p. 4 Dyrektywy). Wydaje się zatem logiczne aby tę zasadę stosować także przy określaniu progu wymaganego nadzoru i zachowując zgodność z wymaganiami artykułu 18 Dyrektywy wprowadzić obowiązek ustalania terenów nadzorowanych² dopiero w miejscach, gdzie ludzie mogą być narażeni na dawki roczne 1 mSv powyżej naturalnego nie wzmożonego tła promieniowania. Co jednak przyjmować jako poziom naturalnego tła promieniowania?

Praktycznie może to być jedynie wartość charakteryzująca ogólne, a nie indywidualne napromienienie ludzi. Opierając się na danych podawanych przez UNSCEAR [4] oraz na danych oszacowanych dla Polski [5] można przyjąć, że przeciętna efektywna dawka roczna promieniowania naturalnego otrzymywana przez Polaka nie odbiega od przeciętnej dawki otrzymywanej przez innych mieszkańców ziemi i wynosi nieco poniżej 2,5 mSv tj. około 2-3 krotnie mniej w po-

¹ przypisek autora

równaniu z dawką otrzymywaną przez statystycznego mieszkańca Finlandii, Szwecji, Szwajcarii czy Hiszpanii. Można więc dawkę 2,5 mSv/rok uważać w warunkach polskich – jako poziom tła naturalnego nie wzmożonego promieniowania, który będzie stanowić punkt odniesienia do ustalenia progu narażenia wymagającego podjęcia działania wynikającego z wymogów ochrony przed promieniowaniem

Rozpatrzmy jeszcze sytuację gdyby ten podany w artykule 18 Dyrektywy próg nadzoru 1 mSv traktować jako sumę narażenia od promieniowania naturalnego zarówno wzmożonego jak i nie wzmożonego. Doszlibyśmy wtedy do absurdu ustalając począwszy od 1 mSv obszary nadzorowane dla górników i innych osób znajdujących się w miejscach gdzie może występować znaczące narażenie od naturalnych źródeł promieniowania, nie martwiąc się zupełnie o miliony ludzi (w tym także dzieci) narażonych w domach na promieniowanie radonu i jego pochodnych. W sytuacjach tych zgodnie z zaleceniami Komisji Unii [1] i przepisami polskimi [6] nie przewiduje się potrzeby żadnej akcji zapobiegawczej jeśli przeciętne roczne stężenie radonu nie przekracza wartości 400 Bq m^{-3} tzn. przy efektywnej dawce rocznej nawet powyżej 5 mSv.³

Promieniowanie wzmożone i nie wzmożone to ten sam rodzaj promieniowania i można mierzyć jedynie sumę tego co oddziałuje na detektor lub osiada na filtrze. Oszacować można zatem jedynie dawkę sumaryczną a następnie odjąć wartość dawki od naturalnego nie wzmożonego tła promieniowania. Rozpatrzmy to na przykładzie górników. Może należy odejmować jako tło naturalne tylko tę część, która przypada na czas pracy pod ziemią? A więc tylko około 20 % poziomu tła przyjętego jako punkt odniesienia. Wtedy obszar nadzorowany zaczynałby się od sumarycznej dawki rocznej 1,5 mSv. Postępowanie takie nie wydaje się słuszne gdyż przyjęliśmy zasadę nie sumowania narażenia zawodowego z naturalnym tłem promieniowania. To tło to tylko przyjęty punkt odniesienia.

Zatem należy przyjąć, że znaczące narażenie

rozpoczyna się od 3,5 mSv/rok, to znaczy 1 mSv/rok ponad przyjęte nie wzmożone tło naturalne, niezależnie od czasu narażenia w ciągu roku.

PRZEPISY POLSKIE I PROPOZYCJE ZMIAN W PRZEPISACH GÓRNICZYCH

Nowe polskie Prawo atomowe w Art. 1 ust. 3 wyraźnie określa, że Ustawę stosuje się również w działalności wykonywanej w warunkach zwiększonego, w wyniku działania człowieka, narażenia na naturalne promieniowanie jonizujące. Art. 13, ust. 2 Prawa uściśla zakres zastosowań ustawy mówiąc: "Dawki graniczne nie obejmują narażenia na promieniowanie naturalne, jeżeli narażenie to nie zostało zwiększone w wyniku działalności człowieka, w szczególności nie obejmuje narażenia pochodzącego od radonu w budynkach mieszkalnych, od naturalnych nuklidów promieniotwórczych wchodzących w skład ciała ludzkiego, od promieniowania kosmicznego na poziomie ziemi jak również narażenia nad powierzchnią ziemi od nuklidów promieniotwórczych znajdujących się w nienaruszonej skorupie ziemskiej".

W przepisach bezpieczeństwa i higieny pracy podziemnych zakładów górniczych [7] obowiązuje tzw. poziom inspekcyjny, charakteryzujący zagrożenie promieniowaniem, wynoszący 2 mSv/rok. Wzorując się na ciągle jeszcze respektowanej przez Radę Unii zasadzie ALARA⁴ i opierając się na optymalizacji warunków pracy wynikającej nie z karkołomnych przeliczeń siwertów na dolary, ale na intuicji wynikającej z doświadczenia, można przyjąć, że pozostawienie progu, od którego obowiązuje zakwalifikowanie wyrobiska jako wymagającego nadzoru radiologicznego, na poziomie możliwości otrzymania przez górnika w ciągu roku dawki 2 mSv jest koncepcją dobrą, zapewniającą kontrolowanie narażenia poniżej wartości rozpatrywanych jako znaczące oraz spełniającą w zasadzie wymagania Rady Unii Europejskiej.

Bardzo trudnym i poważnym problemem jest przejście od efektywnych dawek rocznych do dających się mierzyć praktycznych wielkości operacyjnych. Tego zadania podjęto się w załącznikach do wspomnianego Rozporządzenia [7]. Nie czuję się kompetentnym do oceny metod obliczeń tam podanych, jednak z pewnością przy nowelizacji przepisów należy wziąć po uwagę krytyczne uwagi Instytutu Medycyny Pracy w Łodzi [8]

W Rozporządzeniu [7] używa się także terminu "poziom interwencyjny". Termin ten zdefiniowany w Polskiej Normie [9] nie powinien być stosowany w omawianym przypadku, gdyż w Dyrektywie i innych przepisach międzynarodowych [10] został on ograniczony jedynie w odniesieniu do "dawki do uniknięcia" ("avertable dose"). Aktualnie poziom interwencji określony jest wartością dawki, której można uniknąć w wyniku interwencji, a nie dawką, którą można otrzymać przy braku interwencji. Nie zawsze są to jednakowe wartości gdyż "dawka do uniknięcia" jest różnicą między całkowitą dawką, którą można otrzymać i tą częścią, którą mogą otrzymać ludzie mimo podjętej interwencji. Ocena dawki do uniknięcia jest bardzo trudna, będzie ona z pewnością mogła i musiała być robiona jedynie przy poważnych awariach radiacyjnych. Należy zatem, w przepisach dotyczących zagrożeń radiacyjnych w górnictwie, zastąpić "poziom interwencyjny" terminem "poziom działania" ("action level"). W polskim Prawie Atomowym poziom interwencyjny jest zdefiniowany następująco: "liczbowa wartość dawki skutecznej lub równoważnej albo poziom zawartości izotopów promieniotwórczych w żywności, wodzie pitnej i paszach, których możliwość przekroczenia oznacza konieczność rozważenia podjęcia określonych działań interwencyjnych". Art. 87, p. 3 Prawa mówi: "Rada Ministrów określi w drodze rozporządzenia wartości poziomów interwencyjnych dla poszczególnych rodzajów działań interwencyjnych, uwzględniając zalecenia właściwych organizacji międzynarodowych".

Art. 90 Prawa uściśla to wymaganie podając, że działaniami interwencyjnymi są:

- czasowe przesiedlenie ludności,
- nakaz pozostania w pomieszczeniach zamkniętych,

- podanie preparatów ze stabilnym jodem,
- zakaz lub ograniczenie spożywania skażonej żywności i wody pitnej, karmienie zwierząt hodowlanych skażoną paszą i pojenie skażoną wodą oraz wypasu na skażonym terenie.

Dla zachowania zgodności z Dyrektywą w rozporządzeniu Rady Ministrów przy określaniu wartości poziomów interwencyjnych, trzeba będzie wyraźnie zaznaczyć, że odnoszą się one do różnicy między narażeniem przy braku interwencji, a narażeniem, którego nie da się uniknąć mimo jej podjęcia.

Jeśli dla źródła zagrożenia promieniowaniem jakim jest praca na wyrobiskach pod ziemią, zostałaby przyjęty "limit użytkowy dawki" ("dose constraint") równy 20 mSv/rok, (łącznie z nie wzmożonym naturalnym tłem promieniowania) to poziom działania wymagający podjęcia kroków zaradczych w przypadku możliwości przekroczenia tej wartości należałoby także przyjąć 20 mSv/rok. Limit ten odpowiada dopuszczalnej średniej, dla "okresu pięcioletniego" dawce rocznej i jest prawie trzykrotnie niższy od maksymalnej dawki rocznej podanej w Dyrektywie. Nie wydaje się więc konieczne podejmowanie akcji zaradczej jeśli nic nie sygnalizuje możliwości przekroczenia tego limitu. Ponieważ w Dyrektywie nie występuje w ogóle pojęcie "poziom działania", nie trzeba się tu obawiać możliwych niezgodności.

Przepisy Międzynarodowej Agencji Energii Atomowej (MAEA) [10] określają "poziom działania" jako poziom, powyżej którego należy podjąć akcję zaradczą i podają, że dla powietrza w miejscach pracy powinien on wynosić średnio w ciągu roku 1000 Bq m^{-3} Rn-222. Zalecenia Międzynarodowej Komisji Ochrony Radiologicznej (ICRP) [11] podają dla tych przypadków przedział poziomu działania 500 do 1500 Bq m^{-3} . Są to wartości bardzo ostre w porównaniu z omówionym wcześniej dopuszczalnym średnim stężeniem rocznym Rn-222 w budynkach mieszkalnych. Należy także zwrócić uwagę, że w niektórych krajach poziom działania dla "starych" mieszkań jest przyjmowany dwukrotnie (Norwegia, Szwecja – trzykrotnie) wyższy od limitu ("upper bound") stężenia w mieszkaniach nowobudowanych [12]. Poziom działania w miejscach pracy podany przez MAEA i ICRP jest znacznie

³ 20 mSv wg informacji w zaleceniach Komisji Unii z 1990 r. [1], a 6 mSv wg aktualnych oszacowań ICRP [11]

⁴ As low as reasonable achievable

niższy od proponowanego w artykule limitu użytkowego dla górników. Dokumenty MAEA i ICRP nie mają wprawdzie w Polsce mocy obowiązującej, ale w tej sytuacji warto się zastanowić czy nie obniżyć limitu użytkowego do 10 mSv/rok i możliwość przekroczenia tej wartości przyjmując jako poziom wymagający podjęcia akcji zapobiegawczej. Wartość rocznej dawki efektywnej 10 mSv odpowiada granicy zalecanej jako poziom działania przez ICRP. Przyjęcie limitu użytkowego dla górników 10 mSv/rok nie powinno spowodować żadnych dodatkowych kosztów i byłoby konsekwentnym wzorowaniem się na podanej wcześniej zasadzie ALARA. Wynika to z oceny narażenia indywidualnego na promieniowanie przeprowadzonej przez Główny Instytut Górnictwa [13], Instytut Medycyny Pracy w Łodzi [14] oraz Akademię Górniczo Hutniczą i Instytut Fizyki Jądrowej w Krakowie [15]. Oszacowana maksymalna indywidualna dawka roczna w podziemnych zakładach górniczych nie przekraczała nigdy 10 mSv. Przy rozpatrywaniu

narażenia potencjalnego przyjęty poziom działania 10 mSv/rok byłby dwukrotnie wyższy od obowiązującego obecnie w górnictwie tzw. "poziomu interwencyjnego", który wynosi w chwili obecnej 5 mSv/rok.

Zarządzenie Prezesa Wyższego Urzędu Górniczego [16] podaje klasyfikację podziemnych wyrobisk, w zależności od zagrożenia radiacyjnego górników:

Wyrobiska klasy A – jeśli istnieje możliwość otrzymania rocznego efektywnego równownika dawki 5 – 20 mSv.

Wyrobiska klasy B – jeśli istnieje możliwość otrzymania rocznego efektywnego równownika dawki powyżej 20 mSv.

Dyrektywa Unii Europejskiej klasyfikuje pracowników narażonych na promieniowanie, stosując te same oznaczenia literowe w odwrotnej kolejności:

Zagrożenie górników ⁵ mSv/rok	W przybliżeniu średnie stężenie roczne Rn-222 Bqm ⁻³	Kategoria narażenia górników wg Dyrektywy	Proponowane		
			Klasa wyrobiska	Wymagania	Ograniczenia
< 2	< 300	B	-	Okresowe sprawdzanie zagrożenia	-
2 – 6	300 – 1000	B	B	Teren nadzorowany Kontrola środowiska	-
> 6 – 10	> 1000-1500	A	A	Teren kontrolowany Kontrola środowiska. Kontrola indywidualna. Specjalny nadzór lekarski.	-
> 10	> 1500				Skrócony czas pracy tak aby dawka roczna nie przekroczyła 10 mSv

⁵ Sumaryczne wzmoczone i nie wzmoczone promieniowanie naturalne

Kategoria A – pracownicy narażeni na efektywną dawkę roczną powyżej 6 mSv.

Kategoria B – pozostali pracownicy

Należy klasyfikację w przepisach polskich ujednoczyć z wymaganiami Unii. Proponuję przyjęcie następującej klasyfikacji wyrobisk (tabela na poprzedniej stronie).

Należy zwrócić uwagę, że zgodnie z Dyrektywą wszyscy górnicy narażeni na efektywną dawkę promieniowania nie przekraczającą 6 mSv/rok są pracownikami kategorii narażenia B.

Zgodnie z Art. 17, p. 1 polskiego Prawa Atomowego do kategorii B są zaliczani jedynie pracownicy narażeni na efektywną dawkę promieniowania w przedziale od 1 do 6 mSv/rok. Wypada również zaznaczyć, że zagadnienia ochrony radiologicznej związane ze zmianą klasyfikacji wyrobisk górniczych były – z inicjatywy Państwowej Agencji Atomistyki (PAA) – przedmiotem dyskusji zespołu ds. zagrożeń radiacyjnych w górnictwie⁶.

UWAGI KOŃCOWE

Propozycje przyjęcia poziomu inspekcyjnego 2 mSv/rok i poziomu działania 10 mSv/rok nie odbiegają także od nowych tendencji w ochronie radiologicznej. W 1988 r. na zjeździe amerykańskiego Towarzystwa Health Physics w Minneapolis dyrektor Krajowej Rady Ochrony przed Promieniowaniem Wielkiej Brytanii i prezes ICRP prof. Roger Clarke zaproponował przyjęcie poziomu inspekcyjnego (investigation level) rzędu kilku milisiwertów w ciągu roku. Roger Clarke zaproponował także aby zamiast terminu dawka graniczna (dose limit) stosować termin poziom działania i aby wynosił on około 20 – 30 mSv/rok. Podobnie L. Koblinger [17] z Urzędu Energii Atomowej na Węgrzech, w warunkach narażenia na promieniowanie, proponuje 3 mSv/rok jako poziom inspekcyjny i 30 mSv/rok jako poziom działania.

⁶ Zespół został powołany w 1995 r. Na mocy porozumienia zawartego między Prezesem Wyższego Urzędu Górniczego, Głównym Inspektorem Sanitarnym oraz Prezesem Państwowej Agencji Atomistyki w sprawie współdziałania w zakresie ochrony radiologicznej w górnictwie.

Większość propozycji przedstawionych w artykule jest zbieżna z wcześniej zgłaszanymi przez PAA sugestiami.

PODZIĘKOWANIE

Autor wyraża podziękowanie Panom: Wojciechowi Chruścielewskiemu z Instytutu Medycyny Pracy w Łodzi, Januszowi Henschke z Centralnego Laboratorium Ochrony Radiologicznej oraz Andrzejowi Mercie z Państwowej Agencji Atomistyki za cenne uwagi i pomoc przy opracowaniu niniejszego artykułu.

BIBLIOGRAFIA

- [1]. Commission Recommendation of 21.02.1990, 90/143 EURATOM
- [2]. Radiation Protection 95, Reference levels for work places processing materials with enhanced levels of naturally occurring radionuclides, European Commission, 1999.
- [3]. Radiation Protection 88, Recommendations for the implementation of Title VII of the European Basic Safety Standards Directive (BSS) concerning significant increase in exposure due to natural radiation sources, European Commission, 1997.
- [4]. Sources and Effects of Ionizing Radiation, United Nations Committee on the Effects of Atomic Radiation, New York, 1993.
- [5]. Radiologiczny Atlas Polski 1997, PIOŚ, CLOR, PAA, Biblioteka Monitoringu Środowiska, Warszawa 1998.
- [6]. Zarządzenie Prezesa PAA z dnia 7 lipca 1995, M. P. 35 z dnia 26.07.1995 poz. 419.
- [7]. Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 14 kwietnia 1995, D. U. poz. 342.
- [8]. W. Chruścielewski, J. Liniecki, J. Jankowski: Problemy oceny narażenia górników na radon w Polsce w świetle zaleceń organizacji międzynarodowych i dyrektywy Unii Europejskiej, Medycyna Pracy I, 1999, 2.

- [9]. PN-92/J-01003.05: Nazwy i określenia. Narażenie na promieniowanie.
- [10]. International Basic Safety Standards, Safety Series No 115, IAEA, Vienna 1996.
- [11]. ICRP, Publication No 65, Pergamon Press, 1993.
- [12]. Jasimudin V. Ahmed, IAEA Bulletin 2/1994.
- [13]. Raport o stanie zagrożenia radiacyjnego górników w 1998 roku, GIG, Katowice 1998.
- [14]. Ocena narażenia górników na produkty rozpadu w kopalniach rud metali i surowców chemicznych w 1998 roku, IMP Łódź, 1998.
- [15]. Oddziaływanie promieniotwórcze w kopalniach i wokół kopalni rud miedzi KGHM Polska Miedź S. A., AGH i IFJ, Kraków 1996.
- [16]. Zarządzenie Prezesa Wyższego Urzędu Górniczego. Monitor Polski 45, poz. 368, 1995
- [17]. L. Koblinger. Can we put aside the LNT dilemma by the introduction of controllable dose? Journal of Radiological Protection (UK) Vol. 20 (1) 2000.

Notka o autorze

Tadeusz Musiałowicz - docent w Centralnym Laboratorium Ochrony Radiologicznej w Warszawie